

II. (X.)

IZVEŠTJE

c. kr. državne višje
realke v Idriji

za šolsko leto 1910-11.

Izdalo ravnateljstvo.

V Idriji 1911.

Založila c. kr. realka.
Tisninska tiskarna Ćinko Sax v Idriji.

10

Bernard

II. (X.) IZVESTJE

c. kr. državne višje realke
v Idriji

za šolsko leto 1910-11.

Izdalo ravnateljstvo.

V Idriji 1911.

Založila c. kr. realka. — Natisnila tiskarna Hinko Sax v Idriji.

N 907/1960

Vsebina.

	Stran:
O nevarnosti kemičnih poizkusov. Napisal prof. B. Baebler.	5
Izpopolnjeno samodelno električno menjalo. Spisal prof. J. Nardin.	18
Šolska poročila. Sestavil ravnatelj.	
A. I. Učiteljski zbor	20
II. Učila	22
III. Statistika učencev	28
IV. Podpore učencem	30
V. Šolsko zdravstvo	32
VI. Kronika	37
VII. Važnejši odloki šolskih oblasti	39
B. Pouk.	
I. Obvezni predmeti	40
II. Neobvezni predmeti	52
C. Šola in dom	54
D. Imenik učencev	55
E. Naznanilo o začetku šolskega leta 1911-12	58

O nevarnosti kemičnih poizkusov.

Napisal prof. B. Baebler.

I.

Najvažnejši del pouka v kemiji so šolski poizkusi in praktične vaje v laboratoriju. Učencu ostane v trajnem spominu to, kar vidi na lastne oči, a kmalu pozabi ono, kar mu pripoveduje suhoparna knjiga, ki mu nikdar ne more popisati pojava tako živo, kakoršen je v resnici. Neprecenljivega pomena so praktične vaje v laboratoriju, kjer dobi učenec vse ono sam v roke, kar je gledal v razredu le od daleč, kjer določuje svojstva raznih snovi na podlagi lastnih raziskavanj i. t. d. Žalibog so uvedene praktične vaje v kemičnem laboratoriju samo na realkah in še tu so navadno dostopne le nekaterim učencem. Deloma pa se da temu odpomoči na vseh zavodih, na katerih se podučuje kemija, s tem, da kliče učitelj med uro učence k eksperimentalni mizi; namesto učitelja, a po njegovih navodilih izvajajo nato učenci sami poizkuse.

Pri vsakem, še tako neznatnem poizkusu pa je treba upoštevati to in ono, če hočemo, da se nam res posreči. Vedeti je treba za vsako malenkost, ki se lahko pojavi in efekt eksperimenta deloma ali popolnoma pokvari; znane nam morajo biti pa tudi vse one podrobnosti, brez katerih nam večkrat poizkus docela odpove. A nekaj posebno važnega se navadno pri kemičnih poizkusih premalo upošteva: nevarnost, v kateri se mnogokrat nahajata učitelj in učenec.

V znanih knjigah o eksperimentalni kemiji in o praktičnih kemičnih vajah¹⁾ se nahajajo le tuintam pri posebno nevarnih po-

¹⁾ N. pr. *Heumann K.*, Anleitung zum Experimentieren bei Vorlesungen,
Arendt R., Technik der Experimentalchemie,
Stockhardt-Lassar-Cohn, Schule der Chemie,
Arendt-Dörmer, Grundriß der Experimentalchemie,
Smith A., Praktische Übungen zur Einführung in die Chemie.

izkusih svarila in kratka navodila, kako se izogniti nezgodam. V „Kemičnih poizkusih“, ki jih je letos izdala „Slovenska Šolska Matica“,²⁾ tudi svari pisatelj pred strupenimi, jedkimi, gorljivimi, eksplozivnimi snovmi. Redke so razprave, ki se bavijo z nevarnostjo kemičnih poizkusov in z nevarnostjo pri delu v kemičnem laboratoriju sploh, v pedagogičnih, znanstvenih in strokovnih listih³⁾; navadno so kratke in se pečajo le s posameznimi stvarmi. Obsirneje obravnavata ta predmet Kryž,⁴⁾ ki opisuje v prvi vrsti različne varnostne naprave in aparate, ter W. Billing,⁵⁾ ki svari v svoji zanimivi razpravi pred najbolj znanimi nevarnimi snovmi in poizkusi: acetilen, fosfor, klor, vodik itd. Prva razprava je namenjena tehniki, druga pa pouku na ljudski šoli.

Pravi pojem o nevarnosti kemičnih poizkusov dobi človek šele tedaj, kadar čita slučaje nesreč, ki so se v resnici zgodile. Posamezni taki slučaji so popisani v kemičnih⁶⁾ in medicinskih⁷⁾ knjigah ter v raznih časnikih;⁸⁾ najzanimivejše pa je v tem oziru Egljevo delo,⁹⁾ v katerem je pisatelj izmed 650¹⁰⁾ njemu znanih slučajev objavil 179 posebno značilnih. V Egljevi zbirki

Zepf K., Experimentelle Einführung in die Chemie,
Löwenhardt E., Leitfaden für die chem. Schülerübungen,
Scheid K., Praktischer Unterricht in Chemie,
Scheid K., Chemisches Experimentierbuch für Knaben in dr.

²⁾ Vales A., Kemični poizkusi s preprostimi sredstvi. V Ljubljani 1910. Izdala „Slovenska Šolska Matica“.

³⁾ n. pr. *Zeitschrift für den physik. und chem. Unterricht*, XI. 1898, F. Brandstätter, „Über das Vermeiden von lästigen oder schädlichen Folgen bei chemischen Schulverfuchen.“ *Zeitschrift für Gewerbe-Hygiene, Unfall-Verhütung und Arbeiter-Wohlfahrts-Einrichtungen*, XIII. 1906, pag. 218, 459, 559; XIV. 1907, pag. 229, 379, 565; XV. 1908, pag. 539.

⁴⁾ F. Kryž, Die Verhütung von Gefahren und Unfällen in chemischen Laboratorien. Wien 1803. Separat-Abdruck aus der „*Zeitschrift für Gewerbe-Hygiene*“.

⁵⁾ Monatshefte für Pädagogik und Schulpolitik. III 1911: W. Billing. „Der Chemieunterricht und seine Gefahren.“

⁶⁾ E. v. Meyer, Geschichte der Chemie 1895.

Eulenberg, Lehre von den schädlichen und giftigen Gasen.

⁷⁾ R. v. Jaksch, Die Vergiftungen, Wien 1897.

Lewin, Lehrbuch der Toxikologie 1885.

⁸⁾ *Oesterreichische Chemiker-Zeitung.*

Zeitschrift für angewandte Chemie.

Zeitschrift des Apothekers-Vereines.

Zeitschrift für Gewerbe-Hygiene.

⁹⁾ Karl Egli, Über die Unfälle bei chemischen Arbeiten. 1. und 2. Hälfte. Beilage zum Programm der Kantonschule Zürich 1902 und 1903.

¹⁰⁾ Egli l. c. pag. 57 (opazka spodaj).

niso slučajni le suhoparno našeti, temveč jim je pisatelj dodal vse polno dragocenih opazk. Kolikor meni znano, je Egljeva publikacija edina te vrste.

Velike važnosti je večkrat prva pomoč pri nezgodah, ki se zgodijo v kemičnem laboratoriju. V knjigah o eksperimentalni kemiji in v praktičnih vajah se redkokedaj in le mimogrede najdejo tozadevna navodila.¹⁾

Jako priporočljive so v tem oziru Lambergove tabele,²⁾ Hirschsteinova razprava³⁾ in izvleček iz Steinerjevega dela.⁴⁾ Egli posebno hvali Esmarcha,⁵⁾ ki ga pa žalibog nisem mogel dobiti.

II.

Vzroki nezgod pri kemičnem delu so jako različni: nevednost, nespretnost, lahkomiselnost i. t. d. Vendar je pripomniti, da se tuintam tudi spretnemu, previdnemu in vestnemu kemiku pripeti nezgoda, ako se slučajno med poizkusom pojavi kaj takega, na kar pred poizkusom iz tega ali onega vzroka ni mogel misliti. Egli poroča:

Leta 1899. se je zgodila na nekem zavodu velika nesreča. Profesor A. je delal poizkuse z acetilenom, ki ga je hranil v gazometru. Porabil je ves plin. Čez nekaj časa je A. zapustil zavod in njegov naslednik profesor E. je isti gazometer napolnil s kisikom, nevedoč, da je voda v njem nasičena z acetilenom. Kisik in acetilen sta stvorila eksplozivno zmes in, ko je E. odprl pipo pri gazometru ter se približal odprtini z žarečo trsko, je nastala silna eksplozija. Razneslo je gazometer in učitelj ter učenci so zadobili težke poškodbe.⁶⁾

V tem slučaju bi bilo morda nekaj krivde pripisovati A.; a tudi njega opravičuje dejstvo, da je postala topljivost acetilena v vodi šele v zadnjih letih nekoliko bolj znana.

¹⁾ n. pr. *Schmith A.*, *Praktische Übungen zur Einführung in die Chemie*. Zweite Auflage. Karlsruhe 1910. Pag. 3.

²⁾ *Dr. J. Lamberg*, *Die erste Hilfe bei plötzlichen Unglücksfällen*. 10. Auflage. Wien 1909. Im Selbstverlage der Wiener Freiwilligen Rettungs-Gesellschaft.

³⁾ *Zeitschrift für Gewerbe-Hygiene*, XIII 1906, Nr. 20: *Dr. Hirschstein*: Über erste Hilfe bei Unfällen im chemischen Laboratorium.

⁴⁾ *Viktor Steiner*, *Handbuch der praktischen Hygiene und Unfallverhütung*. (Izvleček v „*Zeitschrift für Gewerbe-Hygiene*, XVI 1909, Nr. 20, 21, 22.)

⁵⁾ v. *Esmarch*, *Die erste Hilfe bei plötzlichen Unglücksfällen*.

⁶⁾ *Egli* l. c. pag. 10.

O nesrečnih slučajih nam pričajo tudi nezgode slavnih kemikov. A. F. Gehlen je umrl vsled zastrupljenja z arzenikom, C. Heumann pa po 11letni bolezni vsled zastrupljenja s klorom. Dulong je izgubil pri neki eksploziji tri prste in je oslepel na enem očesu, na enem očesu pa je oslepel tudi slavni Bunsen vsled nezgode v kemičnem laboratoriju. Tudi Wöhler, Liebig, Hlasiwetz, Ladenburg in drugi so doživeli marsikako nezgodo, akoravno brez posebnih posledic.¹⁾

Prve ure kemičnega pouka navdušijo navadno učence za predmet zaradi tega, ker je ravno v začetku videti polno lepih poizkusov. Skušajo jih doma ponavljati, seveda v prvi vrsti one, pri katerih nastane pok, ogenj i. t. d. A ravno ti poizkusi so jako nevarni in dobro je učence posvariti, naj se z njimi doma ne bavijo, dokler ne dobijo v šoli vsaj toliko teoretične podlage, da jim bo njih nevarnost razumljiva. Neštetokrat se n. pr. zgodijo nezgode z vodikom:

Četrtošolec L. je doma razvijal iz žveplene kisline s cinkom vodik. Čez nekaj časa je hotel prižgati skozi cevko uhajajoči plin, a prižgal ga je prezgodaj, kajti v steklenici je bilo še nekaj zraka. Nastala je eksplozija in steklenico je razneslo na drobne kosce. K sreči je bil pri tem učenec L. samo lahko ranjen.²⁾

Ugodnejše je za učence eksperimentirati v kemičnem laboratoriju pod učiteljevim nadzorstvom. Vendar se tudi tu zgodijo nezgode, a jako redko, veliko redkeje nego n. pr. pri telovadbi. Nezgod pri kemičnih vajah je skoro vedno kriva lahkomiselnost in neubogljivost učenca in le tuintam nesrečen slučaj:

Učenec 5. r. K. je preiskoval neko sol ter je hotel napraviti reakcijo za dokaz solitrne kisline. Prilil je raztopljeni soli najprej železne galice, nato pa še koncentrirane žveplene kisline ter opazoval reakcijo od zgoraj namesto od strani. Ker je najbrže dodal preveč kisline, mu je brizgnilo nekaj tekočine naravnost v oko. Spral sem mu oko s čisto vodo in ga takoj poslal k zdravniku. Slučajno poškodba ni bila nevarna, vendar je trajalo nekaj dni, predno je oko popolnoma ozdravelo.³⁾

Jako nevarno je, ako je vsebina steklenic nenatančno ali celo napačno na etiketi zaznamovana. Ravno tako nevarno pa je tudi puščati snovi v steklenicah brez signatur in se zanašati

¹⁾ Eglé l. c. pag. 14.

²⁾ Slučaj idrijskega realca.

³⁾ Opisani slučaj se je zgodil l. 1910 v kemičnem laboratoriju idrijske realke.

na spomin. Saj se še celo lahko zamenjajo steklenice, ki so pravilno zaznamovane, kakor kaže sledeči slučaj:

Laborant je v naglici vzel steklenico z bencinom namesto poleg stoječe steklenice s špiritom ter napolnil Barthelov gorilnik. Ko sem odprl gorilnik in prižgal tekočino, se je pojavil sajast plamen in zadišal je bencin. Takoj sem zaprl pipo ter na ta način preprečil, da se ni zgodila nesreča; kajti gorilnik, ki je uporaben za špirit, ni obenem uporaben za bencin in narobe.¹⁾

Pri tej priliki naj omenim, da je treba postavljati steklenice z lahkovnetljivimi snovmi (eter, ogljikov žveplec, bencin, alkohol i. t. d.), kolikor mogoče daleč proč od ognja. To je sicer samoočebno razumljivo, a se vendar ne zgodi vedno, kar mi dokazujejo učenci pri kemičnih vajah, ki se navzlic večkratnim opominom in predpisom tega ne navadijo.

Panika ni nevarna le pri kemičnih, temveč pri vseh nezgodah. Poznamo pa izvrstno sredstvo, kako se izogniti paniki pri kemičnih nezgodah: oni, ki eksperimentira, mora ostati miren. S tem doseže dvoje. Prvič vpliva njegov mir na učence, ki ostanejo tudi mirni, in drugič z mirnostjo lahko trezno, a seveda kolikor mogoče hitro preudari, kaj je ukreniti.

Panika med učenci ima lahko hude posledice, kar je razvidno iz sledečega slučaja:

Profesor je razlagal cijanske spojine ter destiliriral v retorti iz rumene krvolužne soli (ferocijankalij) in razredčene žveplene kisline višnjeve strup ali cijanovodik, ki ga prištevamo najhujšim strupom. Da bi to njegovo svojstvo dovolj označil, je pripomnil: „Ako retorta počí, smo vsi izgubljeni.“ Kmalu nato res počí retorta in nepopisna panika nastane. Nekateri učenci so poskakali skozi okna, dva druga sta med begom prevrnila veliko steklenico koncentrirane žveplene kisline i. t. d. Panike in njenih posledic je bil seveda kriv profesor, ki je nekoliko predrastično opisal strupenost cijanovodika; kajti pare se ne razširjajo tako hitro v zraku, da bi učenci ne mogli mirno zapustiti učne sobe. K večjemu bi bilo na mestu sapo nekoliko zadržavati.²⁾

Pri nas in drugje je mnogo šol, na katerih je uveden pouk v kemiji, a nimajo učiteljev, ki bi bili špeciélno kemiki. Zato mora kemijo na omenjenih zavodih poučevati nestrokovnjak.

¹⁾ Opisani slučaj se je pripetil pred par leti v kemičnem laboratoriju idrijske realke.

²⁾ *Egli* l. c. pag. 9.

V vseh takih slučajih, bodisi da se tičejo kemije, bodisi kake druge stroke, trpi pouk na škodo dotičnega predmeta.

A med tem, ko moremo pri večini predmetov, katere poučuje nestrokovnjak, govoriti le o nekaki didaktični škodi, se pri kemiji razun nje lahko pojavi tudi še fizična škoda. Mislim namreč na eventualne nezgode pri kemičnih poizkusih, katerih relativno število je seveda pri nestrokovnjakih navadno večje nego pri strokovnjakih.

Ni še dolgo tega, ko mi je pripovedoval kolega iz gimnazije, kako je za dobivanje kisika primešal kalijevemu kloratu grafit namesto rujavega manganovca ter doživel neizogibno eksplozijo.

Lansko leto je bilo čitati v dnevnikih in v strokovnih listih o sledečih nesrečah, ki sta se zgodili skoraj istočasno:

V neki šoli v Braunschweigu je pri poizkusih z vodikom razneslo steklenico, v kateri se je razvijal plin. Eden izmed učencev je pri tem izgubil eno oko, drugo pa si je težko poškodoval. V Schönebergu blizu Berlina je eksperimentiral učitelj s kalijevim kloratom, ki mu je primešal žvepla in sladkorja. Zmes je eksplodirala in učitelj je pri tem zadobil take poškodbe, da so mu morali na obeh rokah več prstov odrezati; pa tudi nekatere učenke v prvi klopi so bile ranjene.¹⁾

Slučaj z vodikom je enak na strani 8 popisanemu slučaju: eksperimentator je prižgal vodik predčasno. Vzrok nezgode s kalijevim kloratom je lahko dvojen. Ako je hotel učitelj pokazati eksplozijo, ki nastane, če taremo kalijev klorat z gorljivimi snovmi, bi moral delati z jako majhnimi množinami in vrhutega zaviti roko v brisačo ali kaj podobnega. Ako pa je hotel kalijev klorat, žveplo in sladkor samo zmešati in uporabiti zmes za kak drug poizkus (n. pr. za demonstracijo eksplozije z udarcem), bi moral previdno mešati s peresom in ne s tolkačem.²⁾

Z ravnokar opisanima dvema nezgodama so se bavili dnevniki obsirno. Vsi so bili edini v tem, da je treba take nevarne eksperimente prepovedati, to tembolj, ker jih mnogokrat izvajajo ne-kvalificirane učne moči, kakor se je to zgodilo tudi v zgornjem slučaju. Tudi Billing³⁾ omenja v spredaj navedeni razpravi te dve nezgodi; odločno pa ugovarja, da bi se pouk v kemiji, ki mu je

¹⁾ Österreichische Chemiker-Zeitung, Jahrg. 1910, No. 4, pag. 48.

²⁾ Arendt l. c. pag. 654.

³⁾ Monatshefte für Pädagogik und Schulpolitik. III. 1911: W. Billing, „Der Chemieunterricht und seine Gefahren“. Pag. 48.

itak odmerjenih malo ur, s prepovedjo nekaterih poizkusov še bolj omejil in zavzema edino pravilno stališče, da je naloga učne uprave, skrbeti za usposobljene učitelje.

Društvo „Česká chemická společnost pro vědu a průmysl“ je pred kratkim izročilo ministrstvu za nauk in bogočastje memorandum, v katerem se nahaja razun predlogov glede reforme kemičnega pouka na srednjih šolah tudi še zahteva, naj poučujejo kemijo samo kvalificirane učne moči. Enak memorandum je oddalo ministrstvu tudi društvo „Verein Österreichischer Chemiker“.¹⁾

Nekaj pomena je pripisovati različnim kurzom, ki jih uvaja učna uprava. Tako se je n. pr. v velikih počitnicah l. 1909 na univerzi v Gradcu vršil takozvani „Fortbildungskurs für Mittelschullehrer“, ki je imel v programu tudi kemične šolske poizkuse, izrecno namenjene gimnazijskim profesorjem.

Na podlagi statistike izvaja Egli²⁾, da so poškodbe eksperimentatorjev v razmerju s številom eksplozij, z razvijanjem škodljivih plinov i. t. d. redke. To bodi povedano v tolažbo onim, ki bi se jim morda na podlagi opisanih nezgod zdel vsak kemičen aparat nevaren in ki bi slutili v vsaki steklenici strup ali kaj eksplozivnega.

Vzroki, da so poškodbe eksperimentatorjev pri ponesrečenih poizkusih relativno redke in da je največkrat posledica samo strah, so različni. Kar se tiče eksplozij, je n. pr. važno, da varuje obleka največji del eksperimentatorjevega telesa pred letječimi drobci aparata, steklenice i. t. d. Ako smo previdni, si pri nevarnih poizkusih še posebej zakrijemo roke, oči i. t. d. Zastrupljenja so zaradi tega redka, ker so strupi po večini trdne ali tekoče snovi, ki je z njimi neprostovoljno zastrupljenje skoraj izključeno. Nevarni pa so plinasti in lahkohlapljivi strupi, ker jih lahko nehote vdihavamo.

V pojasnilo onim, ki mislijo, da je kemija zavrata veda, naj omenim še tole. Egli se je razun z mnogoštevilnimi slučajmi nezgod bavil tudi z nekrologi in biografijami kemikov. Pri tem delu mu je posebno služil Schädler.³⁾ Po Egliju je doseglo 447 kemikov skupno starost 28158 let, kar kaže povprečno starost 63 let (62-993). Kemik Chevreul je postal 103, Dulong in J. Muspratt 93, A. C. Becquerel 90 let star; 42 kemikov je umrlo v starosti

¹⁾ Österreichische Chemiker-Zeitung, 1911 J. XIV. No. 3, pag. 40.

²⁾ Egli l. c. pag. 15.

³⁾ C. Schädler, Handwörterbuch der Chemiker, Berlin 1891.

od 80 do 89 let, 102 od 70 do 79 let, 125 od 60 do 69 let, 99 od 50 do 59 let, 56 od 40 do 49 let in 18 od 30 do 39 let. Najmlajši je dosegel starost 29 let. Torej jako ugodne številke! Seveda bi morali zaradi popolnosti na podlagi nezgod, omenjenih na strani 8, nadaljevati zgornjo statistiko in reči: „Imeli so povprečno 1·9 ... oči, 9 ... prstov i. t. d.“

III.

Mestoma sem že spredaj omenil, kako se izognemo nezgodam pri nekaterih poizkusih. Vobče bi bilo reči, da so nezgode izključene: 1. ako je eksperimentator na svojem mestu, 2. ako so mu na razpolago varnostne priprave. Izvzeti je treba seveda nesrečne slučaje.

Eksperimentator mora vestno izvršiti predpriprave za poizkuse; izvesti mora vsak, še tako priprost poizkus pred poukom. Ako ima eksperimentirati z novimi kemikalijami, z novimi aparati i. t. d., se mora prepričati, če odgovarjajo zahtevam. Eksperimentator se mora nadalje vprašati, kaj se lahko vse pripeti pri poizkusu; le na ta način more pravočasno skrbeti za varnost. Ako ima n. pr. opraviti s fosforjem, si bo v bližino postavil večjo posodo z vodo. Voda pa mu tudi lahko služi, da z njo ublaži učinek jedkih snovi na rokah, obrazu i. t. d. Pod mizo naj se nahaja zabojček s peskom za gašenje ognja ali pa da popijemo z njim kisline. V bližini eksperimentalne mize imejmo steklenico s salmijakovcem za nevtralizacijo kislin in steklenico z razredčeno žvepleno kislino za nevtralizacijo lugov.

K varnostnim pripravam spada v prvi vrsti odvodnik (Abzug, digestorium) za škodljive pline, ki je pogosto združen s kemičnim ognjiščem. Pripraven odvodnik je opisal Arendt.¹⁾ V njem proizvajamo poizkuse s klorom, bromom, žveplovodikom, žveplovim dioksidom, arzenovodikom in drugimi strupenimi, oziroma škodljivimi snovmi. Služi nam pa tudi za izparivanje fluorovodikove, žveplene, solitrne, solne kisline i. t. d.

Kako potreben je odvodnik, je razvidno iz sledečega. Po K. Lehmannu je najmanjša množina zraku primešanega klora, ki ga občutijo naša dihala, 0·001—0·005^{0/100}; 0·06^{0/100} klora v zraku usmrti človeka, kajti več nego 80^{0/100} vdihanega klora ostaja v organizmu. Smrtnonevaren je dalje zrak, v katerem se nahaja 0·1^{0/100}

¹⁾ Arendt l. c. pag. 27.

žveplovodika (po Pollecku in Biefelnu že 0·05^{0/0}), 3·4^{0/00} klorovodika i. t. d. Vodik sam na sebi ni strupen; ker pa je dobivanje popolnoma čistega vodika jako težavno, moramo tudi pri njem biti oprezni. V šoli ga navadno proizvajamo iz cinka in žveplene ali solne kisline. Cinku je vedno primešanega nekaj arzena in tudi kisline niso brez njega, kajti žvepleno kislino dobivajo iz pirta in v piritu je arzen. Iz žveplene kisline prehaja arzen v solno kislino. Po Egliju¹⁾ so našli v 1 *kg* cinka 0·05—4·2 *mg* arzena; v 1 *kg* ameriškega cinka so dobili 0·353 *g*, v nekem drugem celo 0·693 *g* arzena. V neki surovi solni kislini je našel F. Maierl 0·24^{0/0}, G. Buchner celo 0·59^{0/0} arzena. Pred nekaj leti so rabili v Manchestru žvepleno kislino, ki je imela v sebi 1·5—2·6^{0/0} arzena. Pripomniti je, da ima cinkova pločevina manj arzena v sebi nego cinek v kosih ali pa cinkov prah. Zato so tudi odpadki cinkove pločevine najbolj uporabni za dobivanje vodika.

Ako dobivamo vodik iz takih snovi, ki jim je primešan arzen, se razvija razun njega tudi še najnevarnejši anorganski strup, namreč arzenovodik. Čisti vodik gori s komaj vidnim modrikastim, vodik, ki mu je primešan arzenovodik, pa s sivkastovijoličastim in dokaj vidnim plamenom. Na mrzli porcelanasti ploščici se izloči temnosivo arzenovo zrcalo, če jo položimo v plamen. Tudi duh po česnju nas opozarja na arzenovodik.

Za navadne eksperimente je seveda tudi z arzenovodikom onečiščen vodik uporaben, vendar moramo paziti, da ga ne vdihavamo. Temu pa se izognemo, če se poslužujemo odvodnika. Egli²⁾ je opisal 7 slučajev nezgod z nečistim vodikom, izmed teh 4 smrtne.

Ako eksperimentatorju ni na razpolago odvodnik, si mora pomagati na ta način, da napelje škodljivi plin v kako absorpcijsko sredstvo ali pa skozi okno na prosto. Pri uporabi absorpcijskih sredstev moramo biti jako previdni. Klora n. pr. ne smemo napeljati v salmijakovec, ker bi se stvaril jako eksplozivni klorov dušik. Za absorpcijo klora, broma, klorovodika, bromovodika, jodovodika, fluorovodika, žveplene dioksida in žveplovodika se poslužujemo natrijevega ali kalijevega luga, ugašenega apna, raztopljenih pepelike ali raztopljenih sode. Za absorpcijo amonijaka zadostuje voda ali pa razredčena žveplena kislina.

¹⁾ Egli l. c. pag. 41.

²⁾ Egli l. c. pag. 42.

Brandstätter¹⁾ priporoča pri poizkusih s klorom z gobo oviti konec žličice, v katero polagamo različne snovi, ki nato zgorijo v plinu. Gobo je treba preje namočiti v natrijevem lugu, ki absorbira uhajajoči plin, oziroma nastale kloride.

F. Kryž²⁾ opisuje posebne gorilnike, v katere napelje eksperimentator strupene pline, da zgorijo in postanejo neskodljivi.

Kjer ni odvodnika ali pa če je odvodnik slab, je priporočljivo delati poizkuse s strupenimi ali škodljivimi plini na prostem. Seveda je to za šolske poizkuse mnogokrat neizvedljivo, bodisi zaradi vremena, ali bodisi iz kakega drugega vzroka. Lažje izvedljivo pa je delo na prostem pri praktičnih kemičnih vajah.

V zmoti bi bil, kdor bi mislil, da je delo s strupenimi ali škodljivimi plini na prostem varnejše nego v odvodniku. Ako je zrak miren, se plin poizgublja le počasi, ako pa se zrak giblje, lahko donša plin eksperimentatorju naravnost v obraz. Egli³⁾ poroča o dveh neizgodbah, ki sta se pripetili pri delu s strupenimi plini na prostem. Posebno zanimiv je sledeči slučaj, ki ga je Egli povzel iz Eulenberg⁴⁾:

Dijak je sublimiral na prostem arzenik in del arzenikovih par je uhajal v zrak. Pihal je slučajno rahel veter proti odprtemu laboratoriju. Prof. dr. V., ki je delal v laboratoriju, je začutil najprej žgoče bolečine v nosu, na ustnicah in v očeh. Delal je dalje, ker ni vedel, da je bolečine povzročil arzenik, temveč jih je pripisoval manj nevarnim hlapom kislin. A kmalu so mu otekle ustnice, trepalnice in nos, obraz mu je postal rdeč in začutil je bolečine v sapniku. Zapustil je laboratorij, doma pa so se pojavili znaki zastrupljenja v arzenikom. Dolgo je trajalo, predno je popolnoma ozdravel. 21. dan po zastrupljenju so še v scalnici dokazali arzen, 9 mesecev pozneje pa so ga našli v nohtih na nogi.

Največkrat povzročijo neizgode pri kemičnih poizkusih eksplozije. Eksplozija nastane, ako se naenkrat izenači različen pritisk dveh plinov; obenem se pojavi pok. Seveda je pojem „naenkrat“ relativen in zaraditega je tudi relativen pojem eksplozije.

¹⁾ Zeitschrift für den physik. und chem. Unterricht, XI. 1898, F. Brandstätter, „Über das Vermeiden von lästigen oder schädlichen Folgen bei chem. Schulverfuchen“. Pag. 38.

²⁾ F. Kryž l. c. pag. 7.

³⁾ Egli l. c. pag. 37.

⁴⁾ Eulenberg, Lehre von den giftigen Gasen.

Eksplodivna snov je v roki onega, ki so mu njena svojstva natanko znana, to, kar je britev v roki kirurga, kar je nabita puška v roki vojaka ali kar je strup v roki zdravnika. Komur pa ni jasna nevarnost, ki leži skrita v tej ali oni eksplozivni snovi, temu se godi tako, kakor se godi otroku, ki se igra n. pr. z nabito puško, nič hudega sluteč.

Egli je opisal v svoji razpravi okoli 60 slučajev nezgod vsled eksplozij.¹⁾

Največkrat nastanejo eksplozije pri šolskih poizkusih z vodikom, ki tvori z zrakom takozvani „pokalni plin“. Dva taka slučaja sta opisana na strani 8, oziroma 10. Eksplozijam z vodikom se prav lahko izognemo, če napolnimo z uhajajočim plinom epruveto ter prižgemo: dokler nastane pok, vodik ni čist. Vrhutega je dobro, ako napeljemo pri uporabi Kippovega aparata ali gazometra plin skozi Woulfeovo steklenico, ki je skoraj polna vode. Če bi se namreč iz tega ali onega vzroka še nahajal pokalni plin v aparatu, akoravno smo ga preje v epruveti preiskali, bi bila eventualna eksplozija le neznatna, kajti pojavila bi se le v malem prostoru Woulfeove steklenice nad vodo.

Zelo pogosto nastanejo eksplozije, ki jih povzročata kalij in natrij pri razkrajanju vode. Poizkusi s tema dvema kovinama se morajo izvajati v mali meri in uporabljati je treba vse varnostne priprave, ki so nam na razpolago. Ne sme se n. pr. z natrijem razkrajati vode tako, da bi plavala kovina v valju, ki ga polnimo z vodikom, nad vodo, temveč ovirati jo je treba z mrežasto žličico, da se ne dvigne.

Kaj je vzrok eksplozijam pri razkrajanju vode z natrijem, še sedaj ni popolnoma dognano; zato pa tudi mnogokrat odpovedo vse varnostne predpriprave. Priporočljivo je namesto natrija posluževati se pri analizi vode kalcija, ki jo ravnotako razkrajaja²⁾; reakcija pa se vrši pri kalciju mirno in je popolnoma brez nevarnosti.

Za nemoteno opazovanje poizkusov z eksplozivnimi snovmi je priporočati varnostno steno (Schutzwand), kakršno opisuje Kryž³⁾. V masivnem okvirju hrastovega lesa se nahajata dve debeli stekleni plošči. Velikost je lahko različna n. pr. 36×53 ali 40×60 cm i. t. d.

¹⁾ Egli l. c. pag. 64—78.

²⁾ Upoštevam namreč končna produkta $\text{Ca}(\text{OH})_2$ in H_2 .

³⁾ Kryž l. c. pag. 6.

Za izvajanje poizkusov z eksplozivnimi snovmi ali pa za izvajanje reakcij, pri katerih lahko posode popokajo, je tudi priporočljiva 30 cm visoka, 26 cm široka in ravnotako dolga mrežasta priprava (Schutzkasten), ki ima zgoraj 11 cm široko odprtino¹⁾. Dobro je tudi posluževati se očal z mrežo ali pa z debelim steklom.

Za izlivanje, prelivanje in shranjevanje takih tekočin, ki izpuščajo strupene ali škodljive pare (n. pr. brom, klorova voda), je uporabljati Langbeinovo steklenico za brom (Bromflafhe).

Steklene ali porcelanaste posode, v katerih izparivamo ali segrevamo snovi, se ne smejo nikdar direktno dotikati ognja; temveč jih je treba polagati na mrežo iz železne žice, na ploščo iz azbesta ali pa jih grejemo s pomočjo zračne, peščene, vodene kopeli i. t. d.

Ako delamo z lahkovnetljivimi snovmi, nam služi Ehrenbergov gorilnik, ki je konstruiran na principu Davyjeve varnostne svetilke. Pri jako hlapljivih snoveh, n. pr. pri etru, pa tudi ta gorilnik odpove.

Za izparivanje etra, bencina, ogljikovega žvepleca i. t. d. priporoča Kryž²⁾ Baumannovo varnostno vodeno kopel (Baumann'sches Sicherheitswafferbad). Tudi pri tem aparatu je uporabljen princip Davyjeve varnostne svetilke.

Jako previdni moramo biti, kadar natezamo s pipetami strupene, jedke in vobče škodljive tekočine. Sploh se je pri tem poslu, če le mogoče, posluževati posebnih avtomatičnih pipet, pipet za strupe i. t. d.

Kemik rabi mnogokrat živo srebro, ki pa je jako hlapljivo in strupeno in zaradi tega nevarno. Kryž³⁾ opisuje v svojem delu jako pripravno hermetično zaprto železno posodo za shranjevanje živega srebra. Pripravna pa je posoda v prvi vrsti zato, ker lahko iz nje jemljemo poljubne množine živega srebra, ne da bi se ga kaj streslo. Navadno seveda hranimo živo srebro v steklenicah. Kryž⁴⁾ postavlja z živim srebrom napolnjene steklenice v lesene varnostne posode (Flaschenchutz), ki služijo v prvi vrsti za to, da se steklenica ne ubije, ako se prevrne. Enake posode priporoča tudi za shranjevanje lahkovnetljivih tekočin.

1) Kryž l. c. pag. 6.

2) Kryž l. c. pag. 8.

3) Kryž l. c. pag. 20.

4) Kryž l. c. pag. 20.

Strupene snovi je treba hraniti v zaprtih omarah.

Ako drobimo strupene snovi v prah, uporabljamo torilce z varnostnim pokrovom, ki ima odprtino, da se more v nji gibati tolkač.

Pred jedkimi snovmi (jedke alkalije in dr.) in snovmi, ki barvajo kožo (srebrov nitrat in dr.), si obvarujemo roke z rokavicami iz kaučuka. V rabi pa so tudi rokavice iz azbesta, ki nas obvaruje opeklin.

H koncu naj še omenim, da bi se morale nahajati povesod, kjer se poučuje kemija, priprave za prvo pomoč pri nezgodah in pa tozadevno navodilo³⁾.

³⁾ n. pr. *Dr. I. Lamberg*, Die erte Hilfe bei plötzlichen Unglücksfällen. 10. Aufl. Wien 1909.

Izpopolnjeno samodelno električno menjalo.

Spisal profesor Julij Nardin.

V lanskem izvestju opisano samodelno menjalo za proizvajanje vrtečega električnega polja sem izpopolnil s tem, da sem povečal število stalnih krogel za dve. Novo menjalo ima tedaj pet stalnih krogel, ki je vsaka izmed njih elektrovodno zvezana s stanijovim listom cilindra, ki se v njem suče električno polje. Iz konstrukcijskih ozirov sem moral postaviti cilinder nad menjalo. Razume se, da se da število stalnih krogel poljubno povečati. Ako pa hočemo pripravo uporabiti tudi za proizvajanje izmeničnega toka, mora biti število omenjenih krogel liho. Hitro menjajoči se tok dobimo v žici, če jo zvezemo s stalnimi krogami. Pri enkratnem obratu gibljivih krogel postane žica petkrat pozitivno in petkrat negativno električna. Ako se gibljivi del zasučje šestkrat v eni sekundi, kar se lahko doseže z velikim influenčnim strojem, tedaj se menja elektrika v žici šestdesetkrat v eni sekundi. To število se da še izdatno zvišati, če se poveča tokova intenzivnost in število stalnih krogel.

Z novo pripravo sem napravil nekaj novih poizkusov. V vrtečem polju sem preiskal petrolej in terpentini. Terpentini je bil precej gost in se ni sukal, pač pa petrolej, ko sem potresel vanj malo saj. Pri tem sem opazil, da so se saje uvrstile v radialne, v smer polja nekoliko zakrivljene črte in sicer posebno takrat, ko se je na dnu posode nahajala papirnata krožna ploščica.¹⁾ Pri natančnem opazovanju sem spoznal, da se v petroleju sučejo mali delci saj okrog svojega težišča v smer polja. Ravnotako se sučejo v njem tudi lesene in papirnate krožne ploščice. Ko se dotaknejo, se včasih sprimejo in sučejo skupno kot eno telo, včasih tečejo druga okrog druge v nasprotno smer s poljem, včasih pa ostanejo na

¹⁾ Tekočine sem imel v žarnični hruški, ki sem ji odrezal ožji del.

miru. Zadnje se pripeti, če se jih več dotika posode. Ta igra s ploščicami nam pojasnjuje prav lepo, zakaj se terpentin ne suče, dasiravno električno polje vpliva na parafinovo ploščo, ki je namazana s terpentinom. Vsak molekul bi se sukal okrog svojega težišča, ko bi moglo električno polje premagati kohezijo. Vsled te se molekuli sprimejo in bi se skupno vrteli kot kompaktno telo, če bi ne bila adhezija prevelika. Iz tega je razvidno, da bi dobili s tekočinami zanimive prikazni, če bi povečali intenzivnost električnega toka. Žal mi je, da ne morem uspešno nadaljevati teh poizkusov, ker nimam na razpolago primernega influenčnega stroja.

Iz vseh poizkusov se vidi, da električno polje vrti telesa v dve smeri ali jih sploh ne suče. Trije poizkusi, ki sem jih že lani opisal in ki sem jih letos ponovil še z boljšim uspehom, so jako pripravnici za pojasnjevanje teh učinkov. Na dve indiferentni parafinovi krožni plošči sem prilepil ob obodu v enakih razdaljah več podolgastih, na enem koncu zaokroženih, na drugem priostrenih štaniolovih listkov. Na prvi plošči so bili obrnjeni listki z ostmi proti središču, na drugi pa narobe. Vsled tega se je prva ploskev sukala v smer polja, druga pa v nasprotno smer. To postane razumljivo iz sledečega. Listek plošče, ki stoji v bližini cilindrovega lista, postane električen po razdelbi. Električna prva vrsta sili proti obodu k cilindru, ona druge vrste pa proti središču. V listkih prve plošče ostane potemtakem le električna prva vrsta, ki jo potegne električno polje s ploščo vred za seboj, v onih druge plošče pa ostane električna druga vrsta, vsled česar jih polje odbija, da se suče plošča v nasprotno smer. Ako pa zvezemo listke med seboj elektrovodno, ostane plošča na miru, ker se električna po nji prosto giblje. Dober izolator se ne vrti radi prepočasnega gibanja influenčne elektrike, ki se nahaja v njem; v prav močnem polju bi se najbrže gibal. Na ta in sličen način se dajo razlagati vse prikazni v vrtečem polju.

Šolska poročila.

Sestavil ravnatelj dr. Beuk.

I. Učiteljski zbor.

a) *Izpremembe:* Koncem šolskega leta 1909-10 sta izstopila iz učiteljskega zbora namestna učitelja **Ivan Vaupotič** in **Ivan Drnovšek**, vstopila pa sta **Jurij Kuželički** in **dr. Franc Novak**, imenovana z odlokom c. kr. ministrstva za nauk in bogočastje z dne 31. avgusta 1910, št. 35973, oziroma 35976 pravim učiteljem. — Profesorja **drja. Josipa Menceja** je pridelo c. kr. ministrstvo za nauk in bogočastje z odlokom z dne 12. septembra 1910, št. 32218, v službovanje c. kr. gimnaziji v Kranju. — **Jurij Kuželički** je bil z odlokom c. kr. deželnega šolskega sveta za Kranjsko z dne 3. novembra 1910, št. 6996, definitivno potrjen v službovanju in je dobil naslov profesorja. — Namestni učitelji **dr. Nikolaj Omersa**, **Ivo Tejkal** in **Oskar Kamensek** so bili potrjeni za šolsko leto 1910-11 z odloki c. kr. deželnega šolskega sveta za Kranjsko z dne 17. septembra 1910, št. 6392, z dne 1. avgusta 1910, št. 5220, (min. 25. julija 1910, št. 31187) in z dne 20. septembra 1910, št. 6450, (min. 25. avgusta 1910, št. 35971). — Učitelja pripravljalnega razreda **Engelberta Gangla** je pomaknilo c. kr. ministrstvo za nauk in bogočastje z odlokom z dne 6. decembra 1910, št. 47546, v IX. plačilni razred.

b) *Učiteljski zbor ob koncu šolskega leta 1910-11:*

Št.	I m e	Razrednik	Kustos	Je poučeval	Št. tedenskih ur
1	Dr. Stanislav Beuk, c. kr. ravnatelj			prirodopis v V. in VI. r.	4 (5)
2	Andrej Plečnik, c. kr. profesor			veronauk v pripravljalnem in vseh realčnih razredih; opravljal je šolsko službo božjo in vodil vse verske vaje	15

Št.	I m e	Razrednik	Kustos	Je poučeval	Št. tedenskih ur
3	Baltazar Baebler, c. kr. profesor	IV.	kemiškega laboratorija	kemijo v IV., V. in VI. r.; matematiko v IV. r.; fiziko v III. in IV. r.; vaje v kem. laboratoriju za V. in VI. r.	17 (4)
4	Jurij Kuželički, c. kr. profesor		zbirke za prost. risanje	prostoročno risanje I.—VII. r.	23
5	Dr. Drag. Lončar, c. kr. profesor	VII.		zgodovino in zemljepis v II., III., VI. in VII. r.; slovenščino v I. r.	17
6	Dr. Josip Mencej, c. kr. profesor			prideljen c. kr. državni gimnaziji v Kranju	—
7	Julij Nardin, c. kr. profesor		fizikalne zbirke	matematiko v V. in VI. r.; fiziko v VI. in VII. r.	16 (15)
8	Dr. Franc Novak, c. kr. pravi učitelj	III.		francoščino v III.—VII. r.	19
9	Matija Pirc, c. kr. profesor	V.	zemljepis- zgodovinske zbirke	zgodovino in zemljepis v I., IV. in V. r.; nemščino v I. r.	17
10	Kaj. Stranetzky, c. kr. pravi učitelj		prirodo- pisne zbirke	priradpis v I., II. in VII.; matematiko v II. in III. r.	17
11	Ivan Bajželj, c. kr. učitelj telo- vadbe		telovadnega in igralnega orodja	telovadbo v priprav. in vseh realčnih razredih; vodil pro- stovoljno telovadbo ter di- jaške šolske igre	16
12	Oskar Kamensek, c. kr. nam. učitelj	VI.		nemščino v III.—VII. r.; slovenščino v II. r.	21
13	Dr. Nik. Omersa, c. kr. nam. učitelj	II.	učit. in dij- kajnične	slovenščino v III.—VII. r.; nemščino v II. r.	20
14	Ivo Tejkal, c. kr. nam. učitelj	I.	matemat- geometriške zbirke	matematiko v I. in VII. r.; geometrijo (opisno) v IV.—VII. r.	19

Ivan Knaflič, poizkusni kandidat.

Engelbert Gangl, c. kr. učitelj na pripravljalnem razredu, deželni poslanec, je poučeval vse predmete v svojem razredu razen veronauka in telovadbe; 23 ur na teden.

Rudolf Pleskovič, učitelj na c. kr. rudniški ljudski šoli v Idriji, je poučeval neobvezni predmet petje 4 ure na teden in vodil petje pri šolskih mašah.

Šolski sluga: Mihael Kos.

Pomožna slugi: Franc Božič, kurjač in vrtnar; Valentin Albrecht, laborant.

II. Učila:

a) Dohodki za učila:

1. Blagajniški prebitek iz l. 1909-10 glasom odloka c. kr. deželnega šolskega sveta z dne 24. februarja 1910, št. 1120	K	45·93
2. Sprejemnina 54 učencev po 4 K 20 h	„	226·80
3. Prispevek 269 učencev za učila po 2 K 10 h	„	564·90
4. Takse za duplikate izpričeval in drugi prejemki	„	—
5. Dopolnilo do normalne dotacije za učila glasom odloka c. kr. dežel. šol. sveta z dne 26. oktobra 1910, št. 7240	„	328·30
Skupaj	K	1165·93

b) Od tega se je porabilo za:

1. Knjižnico, zemljep.-zgod. zbirko	K	390·97
2. Zbirko fizikalnih učil	„	255—
3. Zbirko prirodopisnih učil	„	159—
4. Kemijski laboratorij	„	191·61
5. Zbirko učil za prostoročno risanje	„	115·50
6. Voznino	„	5·75
Skupaj	K	1117·83

c) Blagajniški ostanek . . . . . K 48·10

d) *Posebni prispevki učencev za dijaško knjižnico* (odlok c. kr. ministrstva za nauk in bogočastje z dne 20. oktobra 1909, št. 38642):

1. Preostanek iz 1909-10	K	18·40
2. Prispevek učencev v 1910-11	„	159—
	Skupaj	K 177·40
3. Izdalo se je	„	142·59
4. Ostanek	K	34·81

(Račun je odobril c. kr. deželni šolski svet za Kranjsko z odlokom z dne 25. januarja 1911, št. 442.)

Prirastek zbirkam učil.

1. Učiteljska knjižnica. (Upravljal dr. N. Omersa.)

a) Kupljeno: Publikacije Slov. Matice za leto 1910. — Publikacije Matice Hrvatske za l. 1910. — Publikacije Slov. Šol. Matice za l. 1910. — Publikacije Hrv. pedagog. knjiž. zbora za leto 1910. — Čas, l. 1910, 1911. — Časopis za zgodovino in narodopisje, l. 1910, 1911. — Dom in Svet, l. 1910, 1911. — Planinski Vestnik, l. 1910, 1911. — Popotnik, l. 1910, 1911. — Slovan, l. 1909, 1910, 1911. — Naši Zapiski, l. 1910, 1911. — Ljubljanski Zvon, l. 1910, 1911. — Carniola, l. 1909, 1910, 1911. — Vierteljahrsschrift für körp. Erziehung, Jahrg. II—IV. — Die Erdbebenwarte, Jahrg. V—VIII. — Enquete für körp. Erziehung. — Verordnungsblatt, 1910, 1911. — Himmel und Erde, 1910, 1911. — Monatschrift für das Turnwesen, 1910, 1911. — Naturwissenschaftliche Wochenschrift, 1910, 1911. — Stimmen aus Maria Laach, 1911. — Zeitschrift für Schulgeographie, 1910, 1911. — Zeitschrift für das Realschulwesen, 1910, 1911. — Jahrbuch des höheren Unterrichtswesens, 1911. — J. Gruden, Cerkvene razmere v 15. stoletju. — A. Askerc, Pesnitve V. — J. Trdina, Bajke in povesti, VI, VII in VIII. — I. Macher, Rastlinstvo. — I. Macher, Botanika. — A. Foerster, Cantica sacra. — K. Bevk, Zbirka poezij. — A. Medved, Poezije II. — J. Tomišek, O reformi mature. — E. Ferri, Socializem in moderna veda. — Heibels Werke, hrg. Th. Poppe. — F. W. Lanchester, Aerodynamik,

I. — Potonič, Flora von Deutschland (Atlas). — Österr. Bürgerkunde. — Schmith, Chem. Übungen. — Hamerling Werke, hrg. M. Rabenlechner. — H. Januschke, Die soz. Entwicklung der Realschule. — Don Alfonso von Bourbon, Geschichte der Ligen gegen den Zweikampf. — Schriften des I. österr. Kinderschutzkongresses, I — III. — A. Grimm, Stenographie, I, II. — Aus Natur und Geisteswelt: 104. Bd. Alkoholismus, — Halma-Schilling, Die Mittelschulen Österreichs.

b) Podarjeno: *Ravnatelj dr. Beuk*: E. Fraas, Geologie, Samml. Göschen 13. — *Prof. B. Baebler*: Kunsthist. Sammlungen des Kaiserhauses; F. Coppee, La Veillee; K. Paeuer, Der Kampf um Wohlfart; R. Doučević, Sitne pjesme. — *Vdova g. Druškoviča*: Mac Nevin O' Kelly, Vor fünfundzwanzig Jahren. — *Jan Gruden*: C. Plinius Sec., Epistolarum libri X. — *Prof. dr. Lončar*: Bleiweis in njegova doba. — *E. Gangl*: Trije rodovi.

757 inventarnih številčk.

2263 šolskih izvestij.

2. Dijaska knjižnica. (Upravljala dr. Nik. Omersa in I. Knaflič.)

a) Kupljeno: Ljudska knjižnica, zv. 11, 12, 13, 14. — Ch. Dickens, Die Pickwickier. — Das neue Universum 31. Jahrg. — M. Kern, Selbst ist der Mann. — A. Stifter, Bunte Steine. — I. W. von Scheffel, Gesammelte Werke. — O. Zupančič, Čez plan. — G. Freytag, Die Ahnen. — K. Kraepelin, Naturstudien im Garten. — K. Kraepelin, Naturstudien im Hause. — K. Kraepelin, Naturstudien in Wald und Feld. — Naturwissenschaftliche Jugend- und Volksbibliothek, Bd. II—V, X, XII. — Aus Natur- und Geisteswelt, Bd. 27: Die fünf Sinne; Bd. 63: Die Dampfmaschine; Bd. 69: Der Kalender; Bd. 117: Hist. Städtebilder. — M. Tidy, Das Feuerzeug. — Publikacije Družbe sv. Mohorja l. 1910, 1911. — Stein der Weisen, Bd. 45. — Zvonček, l. 1910, 1911. — J. Kersnik, Zbrani spisi zv. II — IV. — A. Dumas, Dvajset let pozneje. — L. Tolstoj, Tri povesti. — O. Zupančič, Samogovori. — K. Braun, Der Erdball. — Errungenschaften des XVIII. Jahrhunderts. — Ch. Dickens, Der Weihnachtsabend. — Der gute Kamerad 1910, 1911. — Zabavna knjižnica Slov. Maticе, zv. XIII, XX, XXI, XXII. — Slovenska zemlja, III. V. in VI. del. — Zbornik Slov. Maticе X, XI. — Knezova knjižnica, zv. XIII., XV., XVI. (2 izv.). — Hrvatska knjižnica III, IV. — Goethe-Funtek, Faust. — Puškin-Prijatelj, Jevgenij Onjegin. — Tolstoj-Govekarjeva, Moč teme. — F. Oblak, Dr. K. Lavrič in njegova doba. — A. Vales, Kemični poizkusi. — A. Medved, Slovenske legende. — Naturwissenschaftliche

Taschenbibliothek, Bd. 7: Das Plankton; Bd. 6: Die Flugtechnik.
— Drobne povesti. — Slov. večernice 64. — V. Korun, Spake.
— Slavenska knjižnica Matice Hrv., 16. 70. — A. Mickiewicz,
Soneti, romance i balade.

b) Podarjeno: *Dar učencev VII. razreda iz l. 1909-10:*
Goethe, Herman und Dorothea. Lessing, Minna von Barnhelm.
Schiller, Kabale und Liebe. Goethe, Egmont, Iphigenie, Reinecke
Fuchs. — *E. Gangl: Trije rodovi.* — *Šol. sluga M. Kos:* Biblio-
tek der Unterhaltung und des Wissens, Jahrg. 1909, Bd. 1 — 13;
Jahrg. 1910, Bd. 1 — 6, 8 — 12. — *Založništvo F. Tempsky:*
11 knjig Freytags Schulausgaben und Hilfsbücher für den deutschen
Unterricht in 3 knjige Freytags Sammlung französischer und engli-
scher Schriftsteller. — *Prof. B. Baebler* več publikacij Slovenske
Matice in Slov. Šolske Matice.

524 inventarnih števil.

3. Zemljepisno-zgodovinska zbirka. (Upravljal M. Pirc.)

Kupljeno: Julijske Alpe. Izdalo Slov. Plan. Društvo. —
Hübner-Juraschek, Geogr.-statistische Tabellen 1910. — Indukcijski
globus z navodilom. — Geološka spec. zemljevida: Idrija-Škofja
Loka in Ajdovščina-Postojna. — Model navideznega solnčnega
gibanja.

197 inventarnih števil.

4. Fizikalna zbirka. (Upravljal J. Nardin.)

Kupljeno: Teodolit. — Aparat za električno resonanco.
— Kuveta iz stekla za skioptikon.

215 inventarnih števil.

5. Kemiški laboratorij. (Upravljal B. Baebler.)

a) Kupljeno: 3 steklenice za izparivanje. — 10 steklenih
čas z odlivkom. — Steklina omarica s pokrovom. — 5 balonov
iz kavčuka. — Cevi iz kavčuka. — 14 zamaškov iz kavčuka. —
5 steklenic za kuhanje. — 7 retort. — Woulova steklenica. —
Odprt steklen valj z žičasto mrežo. — 10 plošč iz azbesta. —
5 plošč iz azbestove mreže. — Balon iz kolodija. — Gorilnik
na špirit. — Dializator. — 3 krogličaste cevi. — Liebigov hla-
dilnik. — Cev iz žice (ravna). — Cev iz žice (zakrivljena). —

Žličica iz železa. — Pokrov iz porcelana. — Pnevmatična kadička. — 5 železnih mrež. — Srebrna pločevina. — 2 pipeti. — Teclov aparat. — Valj za živo srebro. — Retorta iz železa. — 4 steklenice za razvijanje plinov. — Produkti kamenega olja. — Produkti suhe destilacije lesa. — Postanek steklenice v šestih stadijih. — Mentol. — Lakmova tinktura. — Jod. — Anilinski nitrat. — Dekstrin. — Jodova kislina. — Kalcij. — Natrijev peroksid. — Natrijev nitroprusid. — Fosforjev pentoksid. — Cinkov jodid s skrobom. — Ozokerit. — Špirit. — Bencin. — Re-agencije za porabo.

b) Podarjeno: *Plečnik Andrej, c. kr. profesor v Idriji*: 100 gramov joda.

773 inventarnih številok.

6. Prirodopisna zbirka. (Upravljal K. Stranetzky.)

a) Kupljeno: Človeško okostje. — Okostje roke. — Okostje noge.

b) Zamenjano za idrijske rudnine: sanidin, smaragd, turmalin, adular, rogovača, kasiterit, marmaroški diamanti, kalait, albit.

c) Podarjeno: *Martelanc Al. II. razr.*: Več školjk, 1 koralo, 2 morski zvezdi, 3 navadne rakovice. — *Petrič Avg. II. r.*: Polha. — *Punčuh Iv. II. r.*: Meč pilarja. — *Teršar Jos. VII. r.*: Črno lisko. — *Brzin Karel, Ranzinger Ign. VII. r. in tehnik Thaler Emil*: Več okamenin iz terciarne dobe. — *Brzin K. VII. razr.*: Velik skalenoeder (kalcit). — *C. kr. predstojništvo spod. severozahodne jame v Idriji*: Dolomitov sprimek z idrialitom, piritom in cinobrom, škrilavec s kristalizovanim gipsom.

378 inventarnih številok za zoologijo.

60 " " " botaniko.

324 " " " mineralogijo.

51 " " " priprave in orodja.

7. Matem.-geometriška zbirka. (Upravljal Ivo Tejkal.)

Ta zbirka ni imela v preteklem šolskem letu nič prirastka.

16 inventarnih številok.

8. Zbirka za prostoročno risanje in lepomisje. (Upravljaj J. Kuželički.)

Steiglova zbirka, 2. skupina, 9 predmetov. — Nagačene ptice, 8 komadov.

77 inventarnih števil.

9. Telovadno in igralno orodje. (Varih Ivan Bajželj.)

Kupljeno: Žogi za nogomet „Austria“, 2. — Zračna sesalka. — Šilo za žoge. — Piščalka za sodnika. — Mast za usnje. — Žogi za rokomet, 2. — Žogi za tamburin, 2. — Žoga z ročajem za lučanje. — Palici za udar, 2. — Mali žogi „Kaiserball“, 2. — Mera, 30 m. — Sveder za tla.

48 inventarnih števil.

10. Botanični vrt.

Kupile so se pločevinaste plošče za imena k rastlinam.

Podaril: je učenec II. r. *Kraschner Avg.* sadike in semena domačega iglastega drevja. Nasadilo se je več novih rastlin in nabralo več živali za ribnik.

124 rastlinskih vrst.

III. Statistika učencev.

	Pripravl. razred	Realčni razred							Skupaj	V 0/0
		I	II	III	IV	V	VI	VII		
I. Število učencev koncem šolskega leta 1909-10	30	43	55	32	37	21	34	21	243	—
Število v začetku šolskega leta 1910-11	18	46 ³	39 ²	43 ²	27 ²	32	23	25	235	98
Med šolskim letom vstopilo	—	1 ¹	—	0 ¹	1	—	2	1 ¹	5 ³	2
Izmed teh je bilo na novo sprejetih:										
Na podlagi sprejemnih izkušenj	—	19 ⁴	0 ²	1 ³	2 ²	1	—	—	23 ¹¹	10
Iz nižjih razredov premeščenih	17	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Repetentov	—	1	—	1	—	—	—	—	2	1
Zopet sprejetih je bilo:										
Iz nižjih razredov premeščenih	—	26	37	40	26	30	20	25	204	85
Repetentov	1	1	2	1	—	1	5	1	11	4
Vseh sprejetih je bilo torej	18	47 ⁴	39 ²	43 ³	28 ²	32	25	26 ¹	240 ¹²	—
Med šolskim letom izstopilo	—	13 ¹	6	4	2	3	1	2	31	13
Število učencev koncem šolskega leta 1910-11	18	34 ³	33 ²	39 ³	26 ²	29	24	24 ¹	209 ¹¹	—
II. Po rojstnem kraju:										
Iz Idrije	12	21	17	19	4	10	6	12	89	42
Iz idrijskega okraja	2	3	4	3	3	4	—	—	17	8
S Kranjskega sicer	3	5	4	10	11	9	8	9 ¹	56 ¹	27
S Primorskega	1	4	7	6	6	4	9	3	39	19
S Štajerskega	—	—	1	—	2	1	1	—	5	2 ^{1/2}
S Koroškega	—	—	—	1	—	—	—	—	1	1 ^{1/2}
S Tirolskega in Češkega	—	1	—	—	—	1	—	—	2	1
Skupaj	18	34	33	39	26	29	24	24 ¹	209 ¹	—
III. Vere so vsi rimskokatoliške	18	34	33	39	26	29	24	24 ¹	209 ¹	—
IV. Po materinščini:										
Slovinci	18	32	33	38	24	28	24	24 ¹	203 ¹	97
Nemci	—	2	—	1	2	—	—	—	5	2 ^{1/2}
Čehi	—	—	—	—	—	1	—	—	1	1 ^{1/2}
Skupaj	18	34	33	39	26	29	24	24 ¹	209 ¹	—

	Pripravljeni razred	Realčni razred							Skupaj	V ‰
		I	II	III	IV	V	VI	VII		
V. Po starosti :										
10 let starih je	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11 " " "	6	4	—	—	—	—	—	—	4	2
12 " " "	3	15	6	—	—	—	—	—	21	10
13 " " "	3	10	8	7	—	—	—	—	25	12
14 " " "	2	5	12	16	5	—	—	—	38	19
15 " " "	1	—	3	6	8	5	—	—	22	20
16 " " "	—	—	2	7	7	11	3	—	30	14
17 " " "	—	—	2	3	5	8	4	5	27	13
18 " " "	—	—	—	—	1	5	6	5	17	8
19 " " "	—	—	—	—	—	—	5	6	11	5
20 " " "	—	—	—	—	—	—	4	3 ¹	7 ¹	3
21 " " "	—	—	—	—	—	—	2	4	6	2 ¹ / ₂
22 " " "	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1 ¹ / ₂
Skupaj	18	34	33	39	26	29	24	24 ¹	209 ¹	—
VI. Po bivališču staršev :										
Iz Idrije in najbližje okolice	14	25	16	23	9	14	6	12	105	50 ¹ / ₂
Od drugod	4	9	17	16	17	15	18	12 ¹	104 ¹	49 ¹ / ₂
Skupaj	18	34	33	39	26	29	24	24 ¹	209 ¹	—
VII. Šolnina.										
Za I. polletje jih je plačalo šolnino	4	14 ⁴	6 ²	6 ²	4 ²	7	6	2	49 ¹⁰	23
K	80	540	240	240	180	210	180	60	K 1730 [—]	—
Za II. polletje jih je plačalo šolnino	3	10	12	14	7	8	10	9	73	35
K	60	300	360	420	210	240	300	270	K 2160 [—]	—
Privatistinja	—	3	2	3	2	—	—	—	10	100
K	—	90	60	90	60	—	—	—	K 300 [—]	—
Pozneje vstopivši javni učenc	—	1	—	—	—	—	—	—	1	1 ¹ / ₂
K	—	30	—	—	—	—	—	—	K 30 [—]	—
Skupaj	140	960	660	750	450	450	480	330	K 4220 [—]	—

IV. Podpore učencem.

a) Dijške ustanove.

1) <i>Hočevar Franc, II. razr.</i> , Janez Thaler pl. Neuthal, I. m. K	51·61
2) <i>Hladnik Anton, III. razr.</i> , Fr. Hladnik	60—
3) <i>Pirc Andr., III. r.</i> , Martin Lamb in Schwarzenberg, III. m.	186—
4) <i>Gustin Julij, IV. razr.</i> , Jan. Jur. Weiss, I. m.	453·44
5) <i>Lampe Fr., IV. r.</i> , Martin Lamb in Schwarzenberg, I. m.	186—
6) <i>Pirc Franc V. r.</i> , Martin Lamb in Schwarzenberg, II. m.	186—
7) <i>Hammerlitz Rudolf, VI. r.</i> , fond preost. dohodn. kazni	300—
8) <i>Sonc Stanislav VI. razr.</i> , Karel Luckmann, I. m.	279·79
	<hr/>
Skupaj	K 1702·84

b) Lokalne podpore.

1. Podporno društvo za dijake na realki v Idriji. Društvo je imelo dne 18. decembra 1910 redni občni zbor; za upravno leto 1911 so se izvolili v odbor: *Dr. Stanislav Beuk*, predsednik; *Valentin Lapajne*, predsednikov namestnik; *Ivan Bajželj*, tajnik; *Baltazar Baebler*, blagajnik.

Pokrovitelj društva postane, kdor plača 100 K; društvenik 10 K; podpornik vsak, ki društvu kaj daruje.

Zaznamek pokroviteljev, društvenikov in podpornikov v tekoči upravni dobi (sklep junija).

a) Pokrovitelji: *C. kr. ministrstvo za javna dela* 300 K, *mestna občina idrijska* 200 K, *Okrajna hranilnica in posojilnica v Idriji* 100 K.

b) Društveniki: *Arko Mihael, Baebler Baltazar sen., Baebler Baltazar jun., Bajželj Ivan, Dr. Beuk Stanislav, Bouška Franc, Bratuž Anton, Ciniburk Franc, Dežela Josipina, Didič Franc, Gangl Engelbert, Goli Franc Ks., Gruden Jan, Harmel Dragotin, Helmich Vaclav, Kamensek Oskar, Kenda Ivan, Kenda Peter, Kobal Alojz, Kobal Matevž, pl. Koschin Alojz, Kuželički Jurij, Lapajne Dragotin, Lapajne Helena, Lapajne Marija, Dr. Lončar Dragotin, Nardin Julij, Novak Alojz, Dr. Novak Franc, Novak Josip, Novak Julij, Dr. Omersa Niko, Dr. Papež Milan, Pegan Alojz, Penco Klemen, Pirc Danilo, Pirc Matija, Pleskovič Rudolf, Potočnik Rudolf, Prelovec Franc, Primožič Andrej, Sax Hinko, Slavik Bohumil, Stranetzky Kajetan, Sturm Hinko, Šepetavec Josip, Šinkovec Franc, Dr. Štverak Jan J., Šotola Jaroslav, Tavzes Franc, Tejkal Ivo, Turk Ivan, Vidic Filip.*

c) Podporniki: *Buh Pavla* 1 K; *Burnik Josip* 2 K; *Burnik Lina* 2 K; *čisti dobiček koncerta*, ki ga je priredilo društvo „Merkur“ 127·53 K; *dijška telovadba po Iv. Bajžlju* 297·38 K; *dva ljubljanska pevca po Val. Lapajnetu* 4 K; *Demšar Franc* 1 K; *Gabron*

Vinko 1 K; Grilc Josip 1 K; Gruden Josip 1 K; idrijski trgovci in obrtniki namesto novoletnih daril 122 K; Kanduč Franc 2 K; Kavčič Franc 5 K; Knap Anton 5 K; Kolenc Matija 4 K; Krapš Anton 2 K; Lapajne Ivan 1 K; Lapajne Valentin namesto venca na grob gospe ravnateljve 20 K; Lavter Ivana 10 K; Lunder Franc 2 K; Mačkovišek Andrej 2 K; najdeno po g. Knafliču 20 h; Notranjska posojilnica v Postojni 20 K; Novak Otmar 1 K; Novak Rajko 1 K; Novak Rajko namesto vstopnine k dijaški telovadbi 2 K; Dr. Omersa N. namesto vstopnine k dijaški telovadbi 2 K; Pegan Alojz namesto venca na grob gospe ravnateljve 20 K; Pečirer Štefan 1 K; pl. Premerstein Kajetan 5 K; Pirc Franc 2 K; Prijatelj Franc v Trzišču 10 K; Rupnik Marija 2 K; Seljak Josip 1 K; Souvan Marija 1 K; Šabec Avguštín 2 K; Šesek Ivan 10 K; Treven Karel 5 K; učiteljski zbor drž. realke namesto venca na grob gospe ravnateljve 28 K; Vidmar Franc 1 K; Vončina Franc X. 2 K.

Podporno društvo je izdalo v pretekli upravni dobi za 291 novih knjig 909'57 K ter izposodilo 2115 knjig med 245 učencev.

Društvo ima v gotovini 10255'50 K, naloženih v Okrajni hranilnici in posojilnici v Idriji. Društvena knjižnica šteje 2309 učnih knjig, 50 risarskih desk, 109 risarskih okvirjev in nekaj starih, ne več rabnih učnih knjig.

2. Idrijsko prebivalstvo je kazalo v dejanju vedno in povsod blago srce in radodarne roke za realčno mladino in z veseljem podpiralo vsako akcijo v pomoč ubožnim dijakom. Več jih daje potrebnim učencem hrano, nekateri tudi stanovanje ter prispevke za nabavo obleke in učnih pripomočkov. Gg. zdravniki so v mnogih slučajih lečili brezplačno bolne realce.

Poročevalec se zahvaljuje vsem dobrotnikom kar najtopleje: C. kr. ministrstvu za javna dela, odnosno c. kr. rudniški direkciji v Idriji, mestni občini idrijski, Okrajni hranilnici in posojilnici v Idriji, Notranjski posojilnici v Postojni, vsem p. n. članom ter podpornikom „Podpornega društva“ za njih denarne prispevke in vsem onim, ki so pripomogli k uspehu prirejene javne telovadbe in koncerta v korist „Podpornemu društvu“, imenoma: Sl. Godbenemu društvu v Idriji, sl. predstojništvu c. kr. rudnika v Idriji, gg. c. kr. rudn. nad-oskrbniku K. Pencu, c. kr. sklad. upravitelju F. Kendi, bl. gospema Karli Šotolovi in Davorinki Bajžljevi in g. tiskarnarju H. Saxu.

Naj bi blagi mladinojubi ohranili še nadalje svoje gorko srce naši mladini ter našli kar največ posnemalcev.

V. Šolsko zdravstvo.

a) *V šolskem posloppju.* Po učnih sobah, stopnicah in hodnikih so nastavljeni higienični pljuvalniki, stranišča so prirejena za poplavljenje z vodo, urinoarji se namažejo večkrat s posebnim oljem. Tla učnih sob in telovadnice se napoje trikrat na leto z oljem zoper prah. Ob daljšem odmoru ob 10. uri zapuščajo učenci učne sobe, ki se medtem dobro prezračijo. V tem času se izprehajajo po prostornem realčnem dvorišču in po velikem travniku za realčnim posloppjem. V vseh nadstropjih je učencem na razpolago izborna pitna voda iz vodovoda. V kletnih prostorih se nahaja učencem v uporabo 20 pršnih kopeli z gorko vodo, ki so se začele v preteklem šolskem letu uporabljati dne 8. novembra 1910. Učenci IV.—VII. razreda so se kopali ob torkih, učenci pripravljalnega in I.—III. razreda pa ob petkih od 4. ure popoldne naprej. — V začetku šolskega leta se prečita v nižjih razredih navodilo: Kako je ravnati z razpokljivimi in lahko vnetljivimi snovmi, ki jih rabimo v vsakdanjem življenju, ob koncu šolskega leta pa se je učencem vnovič priporočilo, da si nabavijo knjižice: L. Burgerstein, Zdravstvena pravila, Določbe glede odvrčanja jetike (odlok c. kr. min. predsed. z dne 24. aprila 1902, št. 29949) in Dr. Lamberg, Die erste Hilfe bei plötzlichen Unglücksfällen. — V telovadnici sta obešeni Eschner-Esmarchovi nastenski sliki o prvi pomoči v nezgodah, v kabinetu telovadnice pa je za vsak slučaj pripravljena „domača lekarna“ s potrebnimi zdravili in obvezami. — Na pravilno negovanje telesa in posameznih udov se opozarjajo učenci pri telovadbi, lepopisju in izletih, še posebe pa o škodljivem vplivu alkohola na človeški organizem pri pouku prirodopisa in kemije v VI. razredu. — Za slučaj ognja na realki prirejene poizkusi so pokazali tudi letos, da je za ta slučaj narejeni načrt odhoda iz posloppja prav primeren.

b) *Dijaška stanovanja* je pregledala posebna komisija kmalu po začetku šolskega leta. Stanovanja odgovarjajo zdravstvenim predpisom. Kjer je bilo treba, je komisija nasvetovala izpremembe, v poedinih slučajih pa naročila učencem, oziroma njihovim staršem, da si poiščejo druga stanovanja. Tudi sicer je šlo ravnateljstvo, kakor tudi učiteljstvo rado staršem na roke pri izbiranju stanovanj.

c) *Telovadba, dijaške igre, športi.*

Bivanje v šoli, dolgotrajno sedenje, sključeno držanje pri učenju in duševni naporji slabo vplivajo na telesno zdravje šolske mladine. Da paralizira to slabo stran šolskega življenja, je uvedla učna uprava v vse šole telovadbo.

Zdravniki in šolniki pa poudarjajo, da dosedanja telovadba ne zadošča popolni telesni vzgoji, temveč je treba upoštevati tudi

igre na prostem, kopanje, plavanje, v zimskem času pa drsanje in sankanje. Te upravičene zahteve je pripoznalo tudi ministrstvo za nauk in bogočastje, ki opozarja v svojih tozadevnih odlokih vedno na pravilno telesno vzgojo in priporoča gojitev telovadbe in omenjenih športov na srednjih šolah.

Zavedajoč se važnosti telesne vzgoje, smo uvedli na našem zavodu prostovoljno telovadbo poleg obvezne šolske telovadbe. Prostovoljna telovadba se je gojila v dveh oddelkih. V prvem (nižjem) oddelku so telovadili učenci pripravlj., I., II. in III. razreda, skupaj 60, in sicer vsak ponedeljek in četrtek od 5. do $\frac{1}{2}$ 7. ure popoldne. Ti učenci so bili razdeljeni v 3 ali 4 vrste ter so telovadili večinoma iste vaje, ki so predpisane v učnem načrtu za nižje razrede in 4 zato sestavljene vaje z lesenimi palicami. Telovadnemu učitelju, ki je vodil to telovadbo, so pomagali učenci višjih razredov kot predtelovadci, in sicer: *Levstek Bož.*, *Ostaneč Fran*, *Mažuc Fran* in *Brzin Karel*. Telovadilo se je 57 krat po $1\frac{1}{2}$ ure in je bilo navzočih skupaj 1622 učencev, povprečno 28.5.

V drugem (višjem) oddelku so telovadili učenci ostalih razredov, 45 po številu. Telovadili so tudi v 3 ali 4 vrstah ob sredah od 5. do $\frac{1}{2}$ 7. ure in ob nedeljah od 10. do $\frac{1}{2}$ 12. ure. Vadili so vaje po učnem načrtu za srednje šole, boljši telovadci (I. vrsta) so se pa urili tudi v težjih vajah. Skupno so vadili 5 sestavljenih prostih vaj. Posameznim vrstam so predtelovadili učenci: *Jerin Al.*, *Mažuc Fr.*, *Brzin K.*, *Pivč St.*, *Kunc Jos.*, *Levstek Bož.*, *Prelovec H.*, *Negode Bogd.* V 58 tih telovadnih urah se je udeležilo 1097 učencev, povprečno 18.9 na uro. (Glej razpredelnico št. II.)

Tudi igre na prostem smo po možnosti gojili. V začetku šolskega leta zavod ni imel potrebnega igrišča, zato smo uporabljali realčno dvorišče. Ker je to majhno, je bilo mogoče igrati le tamburin, kroglet in balin. Te igre so se vršile ob sredah in sobotah popoldne od 2. do 5. ure in je v tem času igralo vedno menjaje nad 20 učencev. V aprilu tekočega leta pa se je posrečilo ravnateljstvu pridobiti zavodu lepo igrišče. C. kr. rudniska direkcija v Idriji je prepustila velik in popolnoma raven travnik v najem. Igrišče leži med novo cesto in Idrijsco ter meri okroglo 6100 m². Tu se je razvilo vsako sredo in soboto popoldne ob lepem vremenu, večkrat tudi ob nedeljah popoldne prav živahno življenje.

Dijaki so z vnemo igrali poleg že zgoraj omenjenih iger tudi nogomet, rokomet, žogo biti in metalno žogo z ročajem. Zaposlenih je bilo vedno nad 50 igralcev; ko so eni odšli, so nastopili drugi.

Za kopanje v mrzlem letnem času je preskrbljeno v realčnem posloplju. Za plavanje in kopanje na prostem pa nedostaja primerne kopalnišča, da bi se mogla tudi ta prekoristna telesna vaja

sistematično in uspešno gojiti. Zato so navezani učenci le na nekaj prostorov v Idrjici, ki so sicer porabni za kopanje, a niso primerni za plavanje, ker so premajhni.

Za sankanje in drsanje je bila letošnja zima dokaj ugodna. Učenci so porabili vsako priliko, da so gojili ta dva športa. Posebno lepo se je razvilo v zadnjih dveh letih sankanje, in želja vseh mladinoľjubov je, da bi se temu zabavnemu in zdravemu športu tudi vbodoče ne stavilo nikakih ovir.

Da se prepriča tudi širše občinstvo o smotrenem delovanju na polju telesne vzgoje na našem zavodu, se je priredila pod vodstvom učitelja telovadbe javna dijaska telovadba na novem igrišču. Nastopili so učenci, ki so obiskovali prostovoljno telovadbo. Nizji oddelek, 42 telovadcev, je izvajal po lepem rajalnem nastopu 4 vaje z lesenimi palicami po godbi, vsako vajo štirikrat. Enako je telovadil višji oddelek, 41 telovadcev, 5 sestavljenih prostih vaj s spremljevanjem godbe. Nato so igrali učenci nižjega oddelka igri: „tekanje za žogo v krogu“ in „po trije“, prva vrsta tega oddelka pa je telovadila primerne vaje na bradlji.

Učenci višjega oddelka, razdeljeni v 3 vrste, so telovadili na sledečem orodju: I. vrsta: drog — skok v višino; II. vrsta: skoki čez konja vsir z ročaji — drog; III. vrsta: skoki čez kozo vsir — bradlja. K sklepu so telovadili izbrani telovadci višjega oddelka na dveh bradljah. Izvajala sta vaje po dva telovadca hkratu v taktu na štetje. Vsa prireditvev (čisti dohodek je pripal „Podpornemu društvu za dijake na realki v Idrjici“) je bila povoljna in je pokazala, da se telovadba na našem zavodu pravilno goji.

K sklepu bodi izrečena na tem mestu topla zahvala slav. c. kr. rudniškemu ravnateljstvu, ki je blagohotno odstopilo lepo igrišče v najem, in slav. mestnemu županstvu, ki je radevoljno prevzelo plačevanje najemnine in vrhutega postavilo na igrišču hišico kot shrambo za igralno orodje, s prošnjo, da bi tudi v prihodnje podpirali naprave, ki so v dobrodit naši mladini.

Naslednje razpredelnice kažejo, v koliki meri so se udeleževali učenci posameznih telesnih vaj.

I.

Razred	Število učencev	Obvezno telovadbo je obiskovalo		Prostovoljno telovadbo je obiskovalo		Igralci		Sankači		Drsalci		Plavači		Razen obvezne telovadbe niso obiskovali nobenih telesnih vaj		Obvezne telovadbe oproščeni	
		število	%	število	%	število	%	število	%	število	%	število	%	število	%	število	%
Pripr.	18	18	100	6	33,3	12	66,6	2	11,1	5	27,7	4	22,2	4	22,2	—	—
I.	34	31	91,1	16	47	22	64,7	12	35,2	9	26,4	19	55,8	6	17,6	3	8,8
II.	33	27	81,8	14	42,4	24	72,7	10	30,3	9	27,2	11	33,3	3	9,09	6	18,1
III.	39	36	92,3	24	61,5	28	71,8	20	51,2	9	23	21	53,8	3	7,6	3	7,6
IV.	26	20	76,9	12	46,1	14	53,8	10	38,4	12	46,1	11	42,3	1	3,8	6	23,7
V.	29	26	89,6	12	41,3	20	68,9	10	34,5	12	41,3	19	65,5	1	3,4	3	10,3
VI.	24	23	95,8	9	37,5	17	70,8	14	58,3	12	50	14	58,3	—	—	1	4,1
VII.	24	19	79,1	12	50	12	50	8	33,3	6	25	13	54,1	—	—	5	20,8
Skupaj	227	200	88,1	105	46,2	149	65,6	86	37,8	74	32,5	112	49,3	18	7,9	27	11,8

II.

Obisk prostovoljne telovadbe v nižjem oddelku				Obisk prostovoljne telovadbe v višjem oddelku			
Dan	Število	Dan	Število	Dan	Število	Dan	Število
19. sept.	11	26. januar	12	21. sept.	28	8. februar	16
22. "	43	6. februar	20	25. "	28	12. "	32
26. "	41	9. "	18	28. "	28	15. "	15
29. "	50	13. "	24	2. oktober	20	22. "	7
6. oktob.	50	16. "	20	5. "	19	1. marec	7
10. "	20	20. "	21	9. "	19	8. "	8
13. "	45	23. "	21	12. "	23	12. "	18
17. "	50	27. "	24	16. "	21	15. "	6
20. "	46	2. marec	21	19. "	16	19. "	14
24. "	43	6. "	19	23. "	19	22. "	14
27. "	35	9. "	17	26. "	22	26. "	15
31. "	29	16. "	23	30. "	21	29. "	10
3. nov.	33	20. "	22	6. novb.	15	2. april	9
7. "	40	23. "	21	9. "	14	5. "	18
10. "	29	27. "	29	13. "	17	9. "	15
14. "	33	30. "	22	16. "	19	19. "	9
17. "	36	3. april	29	20. "	16	23. "	13
21. "	30	6. "	30	23. "	13	26. "	22
24. "	25	20. "	15	27. "	15	30. "	29
28. "	31	27. "	38	30. "	21	3. maj	25
1. dec.	30	1. maj	36	4. decb.	15	7. "	28
5. "	12	8. "	34	7. "	17	10. "	26
12. "	32	15. "	33	11. "	14	14. "	21
15. "	32	18. "	20	14. "	22	21. "	42
22. "	26	22. "	21	18. "	13	28. "	32
5. jan.	12	1. junij	27	4. januar	17	31. "	30
9. "	23	8. "	34	29. "	14	3. junij	30
12. "	23	12. "	17	1. februar	15	7. "	31
23. "	26			5. "	18	14. "	16
Skupaj		57 dni	1622	Skupaj		58 dni	1097

III.

Čas igranja		Čas igranja		Čas igranja	
Dan	Ure	Dan	Ure	Dan	Ure
14. septemb.	3	12. novembra	2	28. maja	1 ¹ / ₂
17. „	3	3. maja	3	3. junija	4
21. „	3	6. „	3	4. „	4
24. „	3	13. „	4	7. „	3
1. oktobra	3	14. „	4	21. „	4
5. „	2	17. „	3	24. „	4
8. „	3	20. „	2	28. „	4
12. „	3	21. „	4	1. julija	4
15. „	3 ¹ / ₂	24. „	2 ¹ / ₂	5. „	4
19. „	3	25. „	4		
29. „	3	27. „	5		
				31 dni	101¹/₂

VI. Kronika.

1910:

- 7., 8. in 9. julija: Ustne zrelostne izkušnje (glavni termin).
9. septembra: Vpisovanje v pripravljalni in I. realčni razred.
10. septembra: Sprejemne izkušnje v I. realčni razred.
12. septembra: Ponavljalne in dodatne izkušnje; sprejemne izkušnje v višje razrede.
13. septembra: Vpisovanje v II. — VII. realčni razred.
14. septembra: Slovesna služba božja.
15. septembra: Pričetek rednega pouka š. l. 1910-11.
19. — 22. septembra: Pism. zrelostne izkušnje v jesenskem terminu.
24. septembra: Ustne zrelostne izkušnje v jesenskem terminu.

- 4. oktobra: Proslavitev vladarjeve 80 letnice: Ob 8. uri slavnostna služba božja. Po maši slavnost v okrašeni realni telovadnici z nagovorom ravnatelja, govorom prof. M. Pirca, petjem in razdelitvijo slik Nj. Veličanstva najboljšim učencem zavoda.
- 10. in 11. oktobra: Učenci gredo k izpovedi in sv. obhajilu.
- 19. novembra: Spominska maša za Nj. Veličanstvo pokojno cesarico Elizabeto.
- 24. decembra do 2. januarja 1911: Božične počitnice.

1911:

- 20. in 21. januarja: Izkušnje za privatistinjce.
- 31. januarja: Sklep prvega polletja s sv. mašo in z razdelitvijo polletnih izkazov.
- 1. februarja: Pričetek II. polletja.
- 13. in 14. februarja: Pismene zrelostne izkušnje v februarskem terminu.
- 25. februarja: Ustne zrelostne izkušnje v februarskem terminu.
- 13. in 14. marca: Učenci gredo k izpovedi in sv. obhajilu.
- 12. do 18. aprila: Velikonočne počitnice.
- 8. maja: Ravnatelj da ta dan prosto.
- 15. maja: Vč. g. dekan M. Arko nadzoruje pouk iz veroznanstva.
- 26. maja: Majnikov izlet; IV. r. na Javornik, V., deloma VI. r. v Opatijo in Reko, ostali razredi na Vojsko in v bližnjo okolico.
- 27. maja: Strokovni nadzornik za risanje gosp. profesor L. Pazdirek nadzoruje pouk iz prostoročnega risanja.
- 3. do 6. junija: Binkoštna počitnice.
- 15. junija: Zavod se udeleži procesije sv. Rešnjega telesa.
- 18. junija: Učenci zavoda prirede pod vodstvom učitelja telovadbe Ivana Bajžlja javno telovadbo v prid „Dijaškemu podpornemu društvu“.
- 19. in 20. junija: Učenci gredo k izpovedi in sv. obhajilu.
- 22. junija: Zavod se udeleži procesije sv. Ahacija.
- 6. julija: Sklep šolskega leta z zahvalno sv. mašo in razdelitvijo letnih šolskih izpričeval.

VII. Važnejši odloki šolskih oblasti.

1. C. kr. deželni šolski svet za Kranjsko, 25. maja 1910, št. 3471: Učenci prispevajo za igralno orodje po 40 h na leto.
2. C. kr. ministrstvo za bogočastje in nauk, 16. junija 1910, št. 1829: Potrebščine za državne zavode je naročevati, kolikor le mogoče, po kaznilnicah. (Dež. šol. svet, 28. junija 1910, št. 4152.)
3. C. kr. ministrstvo za bogočastje in nauk, 26. junija 1910, št. 24156: Ureditev učnega jezika na c. kr. državni realki v Idriji. (Dež. šol. svet, 17. julija 1910, št. 4470.) Glej B. I. a)!
4. C. kr. deželni šolski svet za Kranjsko, 30. julija 1910, št. 4952: Dijakom srednjih šol se prepoveduje telovadba v zasebnih telovadnih šolah, pri telovadnih društvih in na telovadiščih takih društev.
5. C. kr. deželni šolski svet za Kranjsko, 3. sept. 1910, št. 5893: Uvedejo se strelne vaje na srednjih šolah.
6. C. kr. deželni šolski svet za Kranjsko, 19. sept. 1910, št. 6410: Glede proslavitve vladarjeve 80 letnice. Glej VI. Kronika!
7. C. kr. deželni šolski svet za Kranjsko, 16. dec. 1910, št. 8460: Hospitantinjam na c. kr. državni realki v Idriji ni treba delati izkušnje iz telovadbe.
8. C. kr. ministrstvo za bogočastje in nauk, 14. jan. 1911, št. 54538 iz 1910: Hospitanti (-nje) ne morejo prositi za odlog plačanja šolnine. (Dež. šol. svet 25. januarja 1911, št. 485.)
9. C. kr. ministrstvo za bogočastje in nauk, 22. febr. 1911, št. 35613 iz 1910: Kinematografske predstave je pristevati javnim predstavam, torej velja tudi za nje § 29. disciplinarnega reda. (Dež. šol. svet 9. marca 1911, št. 1379.)
10. C. kr. ministrstvo za bogočastje in nauk, 30. marca 1911, št. 8661: Glavne počitnice 1910-11 trajajo od 16. julija do 15. septembra. — Zadnjih 10 dni šolskega leta je prostih pouka. — Zrelostne izkušnje se vrše med 6. in 15. julijem. — Božične počitnice 1911-12 trajajo od 24. decembra 1911 do vštetega 2. januarja 1912. — Prvo polletje 1911-12 se sklene z zadnjo soboto pred 16. februarjem, drugo polletje se začne takoj v nedeljo, vendar v ponedeljek še ni pouka. (Dež. šolski svet, 6. aprila 1911, št. 2245.)

B. Pouk.

I. Obvezni predmeti.

a) Učni načrt.

V šolskem letu 1910-11 so se poučevali obvezni učni predmeti po normalnem učnem načrtu za realke, objavljenim z razpisom c. kr. ministrstva za bogočastje in nauk z dne 8. aprila 1909, št. 14741, oziroma po prehodnih določbah k temu razpisu. Le za pouk slovenščine in francoščine ima zavod poseben načrt, ki ga je odobrilo ministrstvo z odlokoma z dne 7. junija 1901, št. 13152, in z dne 5. julija 1905, št. 23775. — Glede števila tedenskih ur za jezike je vsled tega nastala razlika med normalnim učnim načrtom in načrtom za idrijsko realko.

Za učni jezik velja odlok c. kr. deželnega šolskega sveta za Kranjsko z dne 17. julija 1910, št. 4470, ki se glasi: C. kr. ministrstvo za bogočastje in nauk je dovolilo z odlokom z dne 26. junija 1910, št. 24156, da se poučuje na zavodu nemščina v vseh razredih, zgodovina in zemljepis v višjih razredih, oziroma na višji stopnji, dalje kemija in opisna geometrija v višjih razredih z nemškim učnim jezikom, za ostale učne predmete pa da se upelje, če so na razpolago aprobirane učne knjige, slovenski učni jezik. — Terminologija naj se podaja v vseh učnih predmetih v obeh jezikih in naj se tudi od učencev zahteva. — Od nemškega učnega jezika na slovenski se mora prehajati sukcesivno. —

Na podlagi tega in prej omenjenih odlokov so se poučevali v preteklem šolskem letu obvezni učni predmeti, kakor kaže nastopna preglednica, ki pomenijo v njej števila tedenske ure, oklepaji pa nemški učni jezik.

Predmet	Pripravi-razred	razred							Skupaj
		I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	
Verouk	2	2	2	2	2	2	(2)	(1)	13
Slovenščina	4	3	3	3	3	3	3	3	21
Nemščina	12	(5)	(5)	(4)	(4)	(3)	(3)	(4)	28
Francoščina	—	—	—	5	(4)	(4)	(3)	(3)	19
Zemljepis	—	2	2	(2)	(2)	(1)	(1)	} (3)	10
Zgodovina	—	2	2	2	(2)	(3)	(2)		16
Matematika	4	3	(3)	(3)	4	(4)	(4,3)	(5)	26, 25
Prirodopis	—	2	2	—	} 3	2	(2,3)	(3)	11, 12
Kemija	—	—	—	—		(3)	(2)	—	8
Fizika	—	—	—	3	2	—	(4)	(4)	13
Geometriško risanje	—	—	(2)	(2)	(3)	(3)	(3)	(2)	15
Prostorčno risanje	2	4	4	4	3	3	2	3	23
Lepopisje	1	1	—	—	—	—	—	—	1
Telovadba	1	2	2	2	2	2	2	2	14
Skupaj	26	26	27	32	34	33	33	33	218

V šolskem letu 1911-12 se upelje slovenski učni jezik za zemljepis v III. r., za matematiko v II. in V. r., za prirodopis v VI. r., za geometrijo v II. r. in morda za francoščino v IV. razredu. — Če se bodo dobile pravočasno aprobirane slovenske učne knjige, se konča prehod na slovenski učni jezik s šolskim letom 1914-15 ter stopi v stalno veljavo sledeči učni načrt:

Predmet	Pripravi-razred	razred							Skupaj
		I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	
Verouk	2	2	2	2	2	2	2	1	13
Slovenščina	4	3	3	3	3	3	3	3	21
Nemščina	12	[5]	[5]	[3]	[4]	[3]	[3]	[4]	28
Francoščina	—	—	—	5	4	4	3	3	19
Zemljepis	—	2	2	2	2	[1]	[1]	} [3]	10
Zgodovina	—	2	2	2	[2]	[3]	[2]		16
Matematika	4	3	3	3	4	4	4, 3	5	26, 25
Prirodopis	—	2	2	—	} 3	2	2, 3	3	11, 12
Kemija	—	—	—	—		[3]	[2]	—	8
Fizika	—	—	—	3	2	—	4	4	13
Geometriško risanje	—	—	2	2	[3]	[3]	[3]	[2]	15
Prostorčno risanje	2	4	4	4	3	3	2	3	23
Lepopisje	1	1	—	—	—	—	—	—	1
Telovadba	1	2	2	2	2	2	2	2	14
Skupaj	26	26	27	32	34	33	33	33	218

b) Učne knjige

Predmet	I. razred	II. razred	III. razred
Veronauk	Veliki katekizem	Veliki katekizem	Stroj , Liturgika Karlin , Stara zaveza
Slovensčina	Sket-Wester , Slov. čitanka I. 4. izdaja	Sket-Wester , Slov. čitanka II. 3. izdaja	Sket , Čitanka III. 2. izdaja
Nemščina	Končnik-Fon , Deutsch. Lesebuch für die I. Klasse	Štritof , Deutsch. Lesebuch für die I. und II. Klasse	Štritof , Deutsch. Lesebuch für die III. Klasse
Francoščina	—	—	Juvančič , Učna knjiga franc. jez. I. del
Zemljepis	Pajk , Zemljepis za srednje šole I. del	Bežek , Zemljepis za srednje šole	kakor II. razred
Zgodovina	Mayer-Kaspret , Stari vek	kakor I. razred Srednji vek in Novi vek	kakor I. razred Novi vek
Matematika	Matek-Peterlin , Aritmetika	kakor I. razred	Močnik-Neumann , Lehr- und Übungsbuch III. Heft
Prirodopis	Macher , Živalstvo Macher , Rastlinstvo	kakor I. razred	—
Fizika	—	—	Senekovič , Fizika 3. natis
Kemija	—	—	—
Geometrija	Mazi , Geometr. naz. nauk I.	Mazi , Geometrija za II. razred	Menger , Grund- lehren der Geo- metrie

Slovnica: Slovenska, za I.—VII. razred: **Janežič-Sket**, 9. izdaja.
 „ Nemška, za II.—VII. razred: **Willomitzer**.
 Literatura: Nemška, za V.—VII. razred: **Kummer-Stejskal**, Leitfaden.

za šolsko leto 1911-12:

IV. razred	V. razred	VI. razred	VII. razred
Karlin , Nova zaveza	Kržič , Zgodovina sv. kat. cerkve	Kühnl , Lehrbuch für Realsch. I. Teil Glaubenslehre	Kühnl , Lehrbuch f. Realsch. II. Teil Sittenlehre
Sket , Čitanka IV.	Sket , Slovenska čitanka za V. in VI. razred	kakor V. razred	Sket , Slovenska slovst. čitanka za VII. in VIII. razred 2. izdaja
Štritof , Deutsch. Lesebuch für die IV. Klasse	Kummer-Stejskal , Deutsch. Lesebuch für Realsch. V. Bd. 7. Auflage	kakor V. razred VI. Bd., 6. Auflage	kakor V. razred VII. Bd. 6. Aufl.
Weitzenböck , Lehrbuch der franz. Sprache I. Teil *)	kakor IV. razred II. Teil, A, B.	kakor V. razred in Duschinsky , Übungsbuch	kakor VI. razred in Duschinsky , Choix de lectures
Mayer , Geogr. der öst.-ung. Mon. für die IV. Klasse	Müllner , Erdkunde IV. Teil	kakor V. razred V. Teil	Lang , Geographisch-stat. Vaterlands-Kunde
Zeehe-Rebhann , Lehrb. der Gesch. f. Realsch. I. Teil	kakor IV. razred II. Teil	kakor IV. razred II. Teil	kakor IV. razred III. Teil
Matek-Zupančič , Aritmetika Matek-Zupančič , Geometrija	kakor IV. razred	Močnik-Neumann , Lehrbuch der Arithm. f. d. oberen Kl. d. Realschulen Močnik-Spielman , Geometrie für d. oberen Klassen der Realschulen	
—	Macher , Botanika	Poljanec , Živalstvo	Hochstetter-Bisching-Toula , Mineral.u.Geologie
Senekovič , Fizika, 3. natis	—	Rosenberg , Lehrb. der Physik f. die ob. Klassen. Ausgabe für Realschulen	
Baebler , Kemija i. mineralog. za IV. r.	Hemmelmayer , Anorgan. Chemie	Hemmelmayer , Organische Chemie	—
Barchanek-Ludwig , Darstellende Geometrie. und Raumlehre für IV.—VII. Klasse. 3. Auflage		Menger , Lehrbuch der darstell. Geometrie	

Atlanti: Zemljepisni, **Richter-Müllner**, Schulatlas.
 „ Zgodovinski, **Putzger**, Hist. Schulatlas.
 Logar. tabele: V.—VII. razred. **Jellinek**, Log. Tabellen.

*) Še ni prav gotovo.

c) Šolske in domače naloge.

1. Iz slovenščine.

V. razred.

1. V jesenskem solncu. — 2. Tajinstvenosti narave in narodne pravljice. — 3. Jamski škrat. — 4. Zimska slika. — 5. Asan-Aginica. (Značaj.) — 6. Martin Krpan. (Značaj.) — 7. O bakterijah. — 8. Pomlad je prišla! — 9. Zgodovinska osnova „Krst pri Savici“. — 10. Črtomir — Prešeren.

VI. razred.

1. Navdušenje — vir najblažjih del. — 2. Oljka — miru podobna. — 3. Ves odprt je njemu svet: Sladka sreča mladih let. (Stritar.) — 4. Namen reformacije. — 5. Pesem nas spremlja v zemskem življenju, vanjo izlivamo radost, bolešt. (A. Medved.) — 6. Prilagoditev živalskega telesa živlenskimi razmeram. — 7. Čuj, od veselja uka vsa narava in vriska ti stotisočglasno: Slava! O, solnce, ti skrivnostni čarovnik, ti njen spasilj si in njen vodnik. (A. Aškerc.) — 8. Mark Antonij. (Shakespeare, Jul. Cezar.) — 9. Mark Brut. (Shakespeare, Jul. Cezar.) — 10. Staroslovenščina in njen pomen za jezikoslovje.

VII. razred.

1. Kadar up se ves podira, steber svoj je človek sam. (F. Levstik.) — 2. Primož Trubar. — 3. Vzroki francoske revolucije. — 4. Zlato. — 5. Od doma mora sin, ko je dorastel, poskušati mora iti svojo moč, učiti in boriti mora se. (A. Aškerc.) — 6. Prešernovi „Sonetje nesreče“. — 7. „Krst pri Savici“ — elegija. — 8. Domorodno pesništvo. — 9. Stritarjeve zasluge za slovensko slovstvo. — 10. Zrelostna naloga.

2. Iz nemščine.

V. razred.

1. Die Verdienste Karls des Großen um die deutsche Literatur. — 2. Ein Gang auf den Idrianer Friedhof am Allerheiligentag. — 3. Die Jagd im Odenwalde. — 4. Die Entführung Gudruns und ihre Not. — 5. Ein Sonntagsspaziergang in die Umgebung von Idria. — 6. Parzivals Empfang in der Gralburg. — 7. Schwert und Pflug. — 8. Die höfische und volkstümliche Dichtung im Mittelalter. — 9. Entstehung und Gedankengang in Walthers von der Vogelweide Lied „Gefährdetes Geleit“. — 10. Erklärung einer Ode Klopstocks.

VI. razred.

1. Glück und Glas, wie bald bricht das! — 2. Die Entstehung der Goetheschen Übersetzung des Volksliedes „Asan-Aginica“ und dessen Inhalt. — 3. Der Nutzen des Wassers. — 4. Was erfahren wir aus der Exposition in „Minna von Barnhelm“ über den Major von Tellheim? — 5. Der Fluß — ein Bild des menschlichen Lebens. — 6. Warum will Tellheim seine Verlobung mit Minna lösen? — 7. Lessings Widerlegung der drei Einheiten der französischen Dramen. (Nach dem 46. Stück der „Hamburgischen Dramaturgie“.) — 8. Der Entwicklungsgang des jungen Goethe. — 9. Die Biene als Lehrmeisterin des Menschen. — 10. Klopstocks „Messias“ im Vaterhause Goethes. (Nach der Erzählung in „Dichtung und Wahrheit“.)

VII. razred.

1. Der Mensch im Kampfe ums Dasein. — 2. Erklärung der Parabel Herders „Das Kind der Sorge“. — 3. Vergessen — eine Schwäche, ein Trost, eine Tugend. — 4. Das Gespräch zwischen Mutter und Sohn in „Hermann und Dorothea“. — 5. Wie verfocht der Pfarrer in Goethes idyllischem Epos den Grundsatz: „Jedes Ding hat zwei Seiten“? — 6. Die französische Revolution als Hintergrund in „Hermann und Dorothea“. — 7. Wie wird das Gespräch zwischen Pfarrer und Richter auf die Heldentat des Mädchens gelenkt? — 8. Goethes und Schillers gemeinsame dichterische Tätigkeit. — 9. Lob des Ackerbaues. (Im Anschluß an Schillers Gedicht „Das eleusische Fest“.) — 10. Reifeprüfungsarbeit.

Prebrana slovstvena dela.

Iz slovenščine.

V. razred:

J. Jurčič, Sosedov sin.

VI. razred:

Shakespeare, Julij Cezar.

Iz nemščine.

VI. razred:

Lessing, Minna von Barnhelm. — Goethe, Leiden des jungen Werthers. — Goethe, Dichtung und Wahrheit in Auswahl.

VII. razred:

Goethe, Hermann und Dorothea. — Schiller, Jungfrau von Orleans.

d) Uspeh pouka.

Pregled klasifikacije koncem šolskega leta 1910-11.

a) Javnih učencev.

		Prigr. razred	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	Skupaj	V 0/0		
Število učencev koncem šol. leta 1910-1911		18	34	33	39	26	29	24	24	209	—		
Vedenje	prav lepo	4	9	5	8	9	13	7	10	61	29		
	lepo	13	23	26	28	14	14	12	13	130	62		
	primerno	1	2	2	3	3	2	5	1	18	9		
	neprimerno	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
	brez reda	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
	Skupaj	18	34	33	39	26	29	24	24	209	—		
Splošni napredek	Za prestop v višji razred jih je:	odlično sposobnih } z odlič. uspehom }		2	2	3	2	4	2	2	1	16	8
		sposobnih } z dobrim uspehom }		16	19	19	24	14	17	14	18	125	60
	Razred je dovršilo:	vobče sposobnih }		—	5	—	5	5	—	—	—	15	7
		nesposobnih } z nezad. uspehom }		—	7	7	7	2	3	4	2	32	15
	Neklasifikovanih je	—	—	—	—	—	—	1	—	1	2	1	
	Ponavljalni izpit jih ima	—	—	4	1	1	6	4	2	18	8 ^{1/2}		
	Dodatni izpit jih ima	—	1	—	—	—	—	—	—	1	1 ^{1/2}		
Skupaj	18	34	33	39	26	29	24	24	209	—			

b) Zasebnih učencev in učenk.

Ker se vrše izkušnje za zasebne učence in učenke 7. in 8. julija, sledi poročilo o uspehu teh izkušenj v izvestju za š. l. 1911-12.

e) Zrelostne izkušnje.

Šolsko leto 1909-10.

a) Poletni (glavni) termin.

Pismene izkušnje so se vršile od 8. do 11. junija, ustne pa 7., 8. in 9. julija.

V izdelavo so se predložile maturantom sledeče naloge:

1. Iz opisne geometrije:

a) Ein regelmässiges Tetraëder balanziert auf der Kante ab , $a(1, 4, 0)$, $b(5, 2, 0)$; man bestimme den Schnitt mit der Ebene $A(9, 8, 5)$ durch Einführung einer neuen Projektionsebene.

b) Es ist die Durchdringung zweier Kegel zu bestimmen, wenn die Basis des ersteren in P_I , jene der zweiten in P_{II} liegt; hierbei kennt man vom ersten Kegel den Mittelpunkt $m(3,5, 3, 0)$, den Radius $r(3)$ und $S(11, 2, 7)$; vom zweiten geraden Kegel den Mittelpunkt der Basis $n(6,5, 0, 2,5)$, $r=2,5$ und $h=7$.

c) Man bestimme die Selbst- und Schlagschattengrenze der Kugel $o(3, 3, 3)$, $r=2$ für Parallelbeleuchtung, wenn der Schatten von o auf P_{II} durch $o''(3, 0, 0)$ gegeben ist.

2. Iz nemščine:

Na izbero: a) Arbeit ist des Bürgers Zierde — Segen ist der Mühe Preis.

b) Die Wunder der Elektrotechnik.

c) Österreichs trübe und sonnige Tage im 19. Jahrhundert.

3. Iz slovenščine:

Na izbero: a) Vpliv zraka in vode na zemeljsko površje.

b) Prešeren, stvaritelj slovenskega pesništva.

c) Domovinska ljubezen — vir najblažjih del.

4. Iz francoščine:

La ville d'Ildria. (Deskription.)

K zrelostnim izkušnjam se je prijavilo 21 učencev VII. razr.; od teh so odstopili 3 pred ustno izkušnjo; od ostalih 18 maturantov je 1 dobil izpričevalo zrelosti z odliko, 15 izpričevalo zrelosti sploh, 2 pa sta bila reprobirana na pol leta.

Imenik maturantov, ki so dobili izpričevalo zrelosti:

I m e	Rojstni kraj in leto	Š t u d i j		Izjavil, da se posveti
		čas	kraj	
Bajt Jožef	Idrija 1889	190 ¹ / ₂ —190 ⁹ / ₁₀	Idrija	geodeziji
Erjavec Franc	Idrija 1892	190 ³ / ₄ —190 ⁹ / ₁₀	Idrija	tehniki
Lapajne Franc	Idrija 1891	190 ¹ / ₂ —190 ⁹ / ₁₀	Idrija	zavarovalni tehniki
Mikuž Franc	Idrijski Log 1889	190 ¹ / ₂ —190 ⁵ / ₆ 190 ⁸ / ₉ —190 ⁹ / ₁₀	Idrija	tehniki
Pahor Bogdan	Renče 1890	190 ³ / ₄ —190 ⁹ / ₁₀	Idrija	geodeziji
Pitamic Albin	Žaga 1889	190 ² / ₃ —190 ⁹ / ₁₀	Gorica Idrija	tehniki
Remic Franc	Toplice 1889	190 ¹ / ₂ —190 ⁹ / ₁₀	Ljubljana Idrija	tehniki
Sedej Anton	Dole 1887	190 ⁴ / ₅ —190 ⁹ / ₁₀	Idrija	tehniki
Šinkovec Dragotin	Idrija 1889	190 ⁹ / ₁₀ —190 ⁹ / ₁₀	Ljubljana Idrija	tehniki
Šmid Franc	Železniki 1889	190 ³ / ₄ —190 ⁹ / ₁₀	Idrija	geodeziji
Šušteršič Bogomir	Kropa 1891	190 ³ / ₄ —190 ⁹ / ₁₀	Ljubljana Idrija	kulturni tehniki
Thaler Emil	Idrija 1892	190 ² / ₃ —190 ⁹ / ₁₀	Idrija	tehniki
Tomšič Dušan	Vrhnika 1890	190 ² / ₃ —190 ⁹ / ₁₀	Ljubljana Idrija	tehniki
Turk Franc	Idrija 1891	190 ² / ₃ —190 ⁹ / ₁₀	Idrija	tehniki
Vončina Valentin	Zadlog 1891	190 ³ / ₄ —190 ⁹ / ₁₀	Idrija	tehniki
Wisiak Rudolf	Ljubljana 1890	190 ¹ / ₂ —190 ⁹ / ₁₀	Ljubljana Idrija	tehniki

b) *Jesenski termin:*

Pismene izkušnje so se vršile dne 19., 20., 21. in 22. septembra, ustne pa 24. septembra.

Naloge so bile sledeče:

1. Iz opisne geometrije:

a) Konstruiri die Durchdringung zweier Prismenflächen, welchen die in P_I liegenden Quadrate $abcd$ und $ABCD$ als Grundflächen dienen. Das erste Quadrat ist durch die Diagonalen $/a(x=2, y=9, z=0)$ $c(4, 3, 0)/$ und das zweite durch $/A(x=16, y=8, z=0)$ $C(14, 2, 0)/$ bestimmt. Die den Fußpunkten a und A entsprechenden Kanten der gegebenen Prismen gehen beziehungsweise durch die Punkte $m(6, 9, 4)$ und $M(12, 8, 4)$.

b) Ein halber hohler Rotationszylinder ($r=2$) ruht mit der Erzeugenden aA auf P_I ; $a(2, 2, 0)$ $A(5, 5, 0)$; man bestimme den Schatten desselben, wenn L parallel zu P_{II} und 45° zu P_I geneigt ist.

c) Gegeben sei ein Punkt $p(3, 3, 4)$ und eine Ebene $E(x=7, y=6, z=8)$; man suche den geometrischen Ort jener Punkte, welche in E liegen und von p den Abstand 3 haben.

2. Iz nemščine:

Na izbero: a) Der Weltverkehr und seine Mittel.

b) Rom, Athen und Jerusalem in ihrer Bedeutung für die Menschheit.

c) Die Bücher — unsere Freunde und Feinde.

3. Iz slovenščine:

Na izbero: a) Usodo svojo često človek vlada. (Shakespeare, Jul. Cezar I, 2.)

b) Pomen Donave za razvoj naše države.

c) Levstik in njegovi prijatelji.

4. Iz francoščine:

Ducondray: Mission de Jeanne Darc. (A réciter.)

Zrelostno izkušnjo so delali 3 kandidati: 2 javna učenca VII. r. zavoda in 1 eksternist. Enemu kandidatu je pripoznala izpraševalna komisija zrelost, ostala dva pa je reprobirala na celo leto.

Aprobirani kandidat:

Bratož Josip, rojen l. 1889 v Rojanu, je obiskoval c. kr. državno realko v Trstu od l. 1902-3 do 12. februarja 1910, bil pripušen

kot eksternist k zrelosti izkušnji z odlokom c. kr. ministrstva za bogočastje in nauk z dne 30. maja 1910, št. 22056, odkazan izpraševalni komisiji na državni realki v Idriji z odlokom c. kr. dežel. šolskega sveta za Kranjsko z dne 6. junija 1910, št. 3656, je izjavil, da se posveti po dovršeni zrelosti izkušnji tehničnim vedam.

Šolsko leto 1910-11.

a) Februarski termin.

Pismena izkušnja se je vršila dne 13. in 14., ustna pa dne 25. februarja. Izkušnjo sta delala dva javna učenca VII. razreda.

Po § 6., odst. 11., predpisa o zrelostnih izkušnjah z dne 29. febr. 1908, št. 10051, je ponavljal en kandidat pismeno izkušnjo iz nemščine in slovenščine, eden pa samo iz nemščine.

V izdelavo sta dobila sledeče teme:

1. Iz nemščine:

- Na izbero: a) Die Natur als Feindin, als Freundin, als Dienerin des Menschen.
b) Die Redekunst — ein notwendiges Erfordernis in der Gegenwart.
c) Bedeutung der Entdeckung Amerikas für die Kulturgeschichte der Menschheit.

2. Iz slovenščine:

Na izbero: a) Pomen kisika za organsko življenje.

- b) Pesem nas spremlja v zemskem življenju, vanjo izlivamo radost, boleost; v upanju, strahu, veselju, trpljenju
pesmi odmev ostane nam zvest.

Medved.

- c) Zunanji in notranji razvoj naše države pod vladno Marije Terezije in Jožefa II.

Oba kandidata sta dobila izpričevalo zrelosti: *Gruden Jožef*, rojen l. 1889 v Idriji, od 1902-3 do 1909-10 učenec mestne, ozir. državne realke v Idriji, in *Štrempfel Ludovik*, rojen l. 1891 v Sp. Kanomlji, od 1902-3 do 1909-10 učenec mestne, ozir. državne realke v Idriji; izjavila sta oba, da se še nista odločila, kam se obrneta po prestani izkušnji.

b) *Poletni (glavni) termin.*

Pismene izkušnje so se vršile dne 7., 8., 9. in 10. junija, ustne pa se vrše 12., 13. in 14. julija.

Maturanti so dobili v izdelavo sledeče naloge:

1. Iz nemščine:

- Na izbero: a) Wie nützt der Mensch die Naturkräfte aus?
b) Die Schlachten auf dem Lechfelde, dem Marchfelde, bei Mohács in ihrer Bedeutung für die österreichisch-ungarische Monarchie.
c) Die Redekunst — ein wichtiges Erfordernis in der Gegenwart.

2. Iz slovenščine:

- Na izbero: a) Razvaline — življenja novine. (Z zgodovinskimi pojasnili.)
b) Solnce, vir življenja.
c) Postanek in razvoj naše monarhije.

3. Iz opisne geometrije:

a) Man bestimme die Durchdringung folgender Körper und sodann den Schatten derselben: Ein regelmässiges quadratisches Prisma steht mit der unteren Basis auf P_I und man kennt eine Diagonale der Basis $\underline{d}$ ($x=6, y=2, z=0$) $\underline{c}$ ($8, 8, 0$) und die Höhe des Prismas $\underline{h}=8$; ein zweites Prisma hat das Parallelogramm $\underline{n} \underline{o} \underline{p} \underline{q}$, welches auf P_I senkrecht steht und von welchem man die Punkte $\underline{n}$ ($1, 3.5, 3$) und $\underline{o}$ ($2.5, 7, 7$), ferner $\underline{p}$ ($x=3, z=5$) kennt, zur Basis und es sei $\underline{n}$ ($11, 1.5, 3$) der $\underline{n}$ entsprechende Eckpunkt der anderen Basis. Die Richtung der parallelen Lichtstrahlen ist bestimmt durch den Schattenpunkt $\underline{c}_1$ ($15, 2, 0$), herrührend von der Kante $\underline{c} \underline{c}$.

b) Es ist eine Wulstfläche, welche durch Rotation eines zu P_{II} parallelen Kreises mit dem Radius $\underline{r}=1.5$ und dem Mittelpunkt $\underline{m}$ ($2.5, 4.5, 1.5$) um eine zu P_I senkrechte Achse $\underline{a}$, $\underline{a}'$ ($x=0, y=4.5$) entsteht, mit der Ebene E ($x=10, y=9, z=3$) zu schneiden.

c) Drei Seile von 4 m Länge hängen an den drei Ecken eines gleichschenkligen Dreieckes ABC , in welchem $AB=AC=6m$ und $BC=3m$ lang ist. Die Seile sind an ihrem freien Ende verbunden und tragen eine Last von 1000 kg; wie groß ist der Zug in jedem der drei Seile?

4. Iz francoščine:

Légende de Roland. (A réciter.)

Poročilo o uspehu zrelostnih izkušenj sledi v izvestju za šolsko leto 1911-12.

II. Neobvezni predmeti.

a) Petje. (Poučeval R. Pleskovič.)

Petje se je poučevalo v dveh tečajih po 2 uri na teden. V prvem tečaju je služila za podlago pevskega pouku H. Družovičeva pesmarica, II. in III. del. Obravnavale so se note, intervali takti, dur-škale, dinamiška znamenja i. t. d. Pele so se dvo- in triglasne narodne in umetne pesmi. — V drugem tečaju se je gojilo čveteroglasno narodno, umetno in cerkveno petje. Gojenci drugega tečaja so oskrbovali tudi petje pri šolskih mašah.

Udeležba I. tečaja: v prvem polletju 29, v drugem 22 učencev.

Udeležba II. tečaja: v prvem polletju 15, v drugem 15 učencev.

b) Vaje v kemiškem laboratoriju. (Vodil B. Baebler.)

I. Prvi tečaj za V. razred; obisk: 10 učencev; dve tedenski uri.

Predelana tvarina: Navodilo o uporabi navadnih kemijskih priprav. Vaje v topenju, precipitaciji, filtraciji, kristalovanju, destilaciji i. t. d. Določevanje specifične teže trdnih in tekočih snovi. Določevanje molekularne teže žveplovega dioksida iz njegove gostote.

Kvalitativna analiza najvažnejših anionov in kationov v anorganskih spojinah. Spektroskopsko določevanje nekaterih kationov.

Poizkusi vzporedno z obligatno, v razredu predelano tvarino: suha destilacija, plamen, poizkusi z ogljikovim dioksidom i. t. d.

Tehniški poizkusi, n. pr. dobivanje pepelike iz pepela, proizvodnje žveplene kisline i. t. d.

II. Drugi tečaj za VI. razred; obisk: 4 učenci; dve tedenski uri.

Predelana tvarina; Določevanje vrelišča in tališča.

Kvalitativno določevanje ogljika, vodika, dušika, žvepla in halogenov v organskih snoveh. Kvalitativno določevanje najvažnejših organskih tvarin.

Nekaj gravimetrijskih in volumetrijskih analiz, med drugim določevanje trdote idrijskih voda.

Vaje vzporedno z obligatno, v razredu predelano tvarino: metan, parafin, alkoholno vrenje, določevanje alkohola v pivu, alkoholati, kisovalna kislina in acetati, formaldehid, aceton, kloroform, jodoform, oksalna kislina, mlečna kislina, tolišče, vinska kislina, grozdni sladkor, trsni sladkor, škrob, celuloza, berlinsko in turnbulske modrilo, benzol, nitrobenzol, fenol, trinitrofenol, hidrokinon, resorcin, anhidrid ftaleinove kisline, tanin, naftalin.

Tehniški poizkusi: dobivanje etra, dobivanje alkohola iz slada, izdelovanje mila, barvanje z anorganskimi in organskimi barvili i. t. d.

Učenci V. razreda so si ogledali pod vodstvom strokovnega učitelja za kemijo žgalnico za živo srebro v Idriji.

C. Šola in dom.

Skupno delovanje šole in doma po enakih načelih ni samo v splošno korist učeči se mladini, ampak je za marsikaterega učenca neizogibna potreba za doseg zadovoljivega napredka in pravilne vzgoje. Zaraditega skrbi ravnateljstvo in učiteljski zbor za kar najožji stik učiteljev s starši ali njih namestniki. V to svrho se je ukrenilo tudi v preteklem šolskem letu sledeče:

1. Vsak učenec, ki je stopil nanovo na zavod, je prejel „Disciplinarni red“, ki obsega poleg splošnih predpisov natančna pravila za verske vaje, za vedenje v šoli, za šolske zamude, za vedenje zunaj šole ter določila o disciplinarnih kaznih. Vsak učenec je moral dokazati s podpisom staršev ali stanodajalcev, da so prebrali disciplinarne predpise.

2. Vsak gospodar, ki je vzel nanovo dijake v oskrbo, je prejel knjižico „Poučilo tistim, ki imajo dijake na hrani in stanovanju“. (Potrjeno z odlokom c. kr. dežel. šol. sveta za Kranjsko z dne 26. januarja 1899, št. 2141 ex 1898.)

3. Dnevi cenzurnih konferenc so se razglasili ob začetku šolskega leta na črni deski.

4. Za osebni razgovor je imel vsak učitelj določeno po eno uro na teden. Sicer pa so učitelji drage volje dajali pojasnila tudi v času izven določenih ur, posebno onim staršem, ki ne stanujejo v Idriji. Ravnatelj je bil strankam na razpolago vsak dan dopoldne.

5. Po vsaki cenzurni konferenci so se obveščali starši s posebnimi naznanili, če učenec ni dosegel povoljnega učnega uspeha ali če se je grajalo njegovo vedenje.

6. Če je nanesla potreba, so se pozvali starši in gospodarji, da se zglase osebno na zavodu.

Ravnateljstvo konstatira z zadovoljstvom, da se je pretežna večina staršev in stanodajalcev prav pridno posluževala prilike, da se osebno pogovore z učitelji svojih otrok in gojencev. Občevanje je bilo prav živahno in zaupljivo in se ni nanašalo samo na napredek v šoli in vedenje, ampak dogovarjalo se je tudi o primernih stanovanjih, inštruktorjih, izvolitvi stanu i. t. d.

Poročevalec je prepričan o tem, da rodi skupno delo mnogo dobrega, lepega sadu in želi, da bi tudi vnaprej delovala šola in dom skupno, po enakih načelih in z enakimi smotri.

D. Imenik učencev v šolskem letu 1910-11.

(Debeli tisk znači odličnjake, oklepaji pa med letom izstopivše učence.)

Pripravljalni razred.

Čuk Ivan.	Pečirer Štefan.	Šinkovec Franc.
Didič Franc.	Pelhan Franc.	Štravs Anton.
Hvala Venceslav.	Pirc Danilo.	Štros Franc.
Kobal Franc.	Poniž Rajko.	Uršič Stanislav.
Kolenc Viktor.	Rupnik Josip.	Vončina Albin.
Kos Anton.	Sedej Karel.	Vrč Ivan.

Realčni razredi.

I. razred.

Bernik Franc.	(Pelhan Ludovik.)	Zakelj Franc.
Copič Ivan.	Penco Franc.	Zumer Leopold.
Didič Josip.	(Pirc Josip.)	Privatistinje:
(Eržen Ivan.)	Pivk Viktor.	Bloudek Božena.
Faganelli Josip.	Podobnik Ludovik.	Burnik Mara.
Firm Stanislav.	Prelovec Ivan.	Lapajne Vlasta.
Grošelj Jožef.	Prelovec Leopold.	(Oblak Julijana.)
Hauptman Viktor.	Puhar Ivan.	
(Horvat Miroslav.)	Rudolf Ivan.	
Jelinčič Ciril.	Schuller Stanislav.	
Jurjavčič Alojzij.	Sedej Ivan.	II. razred.
Kavčič Josip.	Sturm Henrik.	Albrecht Franc.
(Kavčič Lovro.)	Šinkovec Josip.	Brus Andrej.
Kenda Peter.	Tavzes Kajetan.	Čok Anton.
Klemencič Stanislav.	Treven Anton.	Čuček Josip.
Kobol Ivan.	(Troha Ivan.)	Furlan Andrej.
Kokalj Valentin.	(Tušar Franc.)	(Govekar Matija.)
pl. Koschin Erih.	Velikajne Ivan.	(Jurjavčič Anton.)
Kumer Filip.	(Vončina Ivan.)	Kočevar Franc.
Lapajne Ivan ml.	Vončina Viktor.	Kogej Rudolf.
(Lapajne Ivan st.)	(Zudermann Antonin.)	Koler Ivan.
Pavletič Oskar.	(Zudermann Izidor.)	Kragelj Josip

Kraschner Avgust.
Lapaine Dušan.
Lapajne Cveto.
Likar Josip.
Lukežič Franc.
Majnik Ivan.
Martelanc Alojzij.
Mayer Anton.
Mohorič Franc.
Možina Danilo.
Novak Kajetan.
Oblak Karel.
Oblak Štefan.
(Pelhan Stanislav.)
Petrič Viktor.
Podobnik Josip.
(Poljanšek Franc.)
Poljšak Franc.
Poženel Henrik.
Punčuh Ivan.
Rupnik Josip.
Skvarča Viktor.
(Svetličič Leopold.)
Šolar Ludovik.
Štrekelj Leopold.
Štros Avgust.
Velikajne Ivan.
Vončina Andrej.
Zafred Albin.

Privatistinji:

Kenda Marija.
Novak Milena.

III. razred.

Bercar Ivan.
Dežela Stanislav.
Ferjančič Stanislav.
Flajs Franc.
Gabrovšek Anton.
Garlatti Miljutin.
Gregorač Franc.
Gregorač Ivan.
(Gruden Rajko.)
Helmich Vaclav.
Hladnik Anton.
Kenda Maks.

Kolenc Franc.
(Koler Ivan.)
Kovač Anton.
Lapaine Dimitrij.
Lapajne Ivan.
Lauter Josip.
Lazar Ciril.
Manfreda Ivan.
Marec Ivan.
Mikuž Matevž.
(Novak Ivan.)
Penco Avgust.
Petrič Avgust.
Pirc Andrej.
Pivk Josip.
Plešnar Franc.
Podobnik Franc.
Poniž Evgen.
Rehar Franc.
Rejc Ivan.
Šepetavec Boris.
Šinkovec Bogomil.
(Štravs Josip.)
Štrekelj Vladimir.
Štrempfel Josip.
Terpin Karel.
Vončina Ciril.
Vončina Dragotin.
Zazula Rafael.
Žagar Bogoslav.
Žele Andrej.

Privatistinje:

Kenda Marija.
Meißner Katarina.
Pivk Julijana.

IV. razred.

Albert Anton.
Baloh Ivan.
Basiaco Josip.
Brenčič Ignacij.
Česnik Milan.
Gruntar Ignacij.
Gustin Julij.
Hainrihar Franc.
Hainrihar Vincencij.

Helmich Leon.
Hribarnik Adalbert.
Hrovatin Ivan.
Kacin Dominik.
Kavs Vladislav.
Lampe Franc.
Lazar Ignacij.
Leban Henrik.
Nussböck Viktor.
Penco Klemen.
pl. Premerstein Ivan.
Richter Ciril.
Sevnik Franc.
(Skale Ivan.)
(Šinkovec Ivan.)
Šuštersič Ladislav.
Turk Ivan.
Uršič Franc.
Vilhar Franc.

Privatistinji:

Pečirer Terezija.
Vončina Dragica.

V. razred.

Arko Vladimir.
Čretnik Viktor.
Čuk Stanislav.
Dežela Viktor.
Eržen Josip.
Firm Edvard.
Kenda Ivan.
(Koler Franc.)
Lapajne Mirko.
Likar Franc.
Lindtner Friderik.
Mačkovšek Franc.
Marc Josip.
Martelanc Avgust.
Mlinar Leopold.
Močnik Anton.
Novak Gabriel.
Ostaneč Franc.
Pauletič Franc.
Peteln Anton.
Pirc Franc.
Plevnik Ivan.

Sedej Franc.
(Sič Franc.)
Slavík Vladimir.
Starec Vladimir.
Šesek Vladimir.
Šinkovec Ferdinand.
Šotola Jaroslav.
Uršič Julij.
Vončina Anton.

VI. razred.

Bonča Ivan.
Dekleva Vladimir.
Dominco Franc.
Ferjančič Franc.
Hammerlitz Rudolf.
Jereb Franc.
Kenda Henrik.
Kerševani Vladimir.
Kristančič Božidar.
Krulec Ivan.
Kumer Alojzij.

Levstek Božidar.
Negode Bogdan.
Ostan Franc.
Pahor Ivan.
(Pivk Leopold.)
Pribil Ivan.
Prijatelj Ciril.
Ramor Ivan.
Sancin Ernest.
Sonc Stanislav.
Tomec Janko.
Turk Viljem.
Turk Vladislav.
Uršič Viktor.

VII. razred.

Accetto Viktor.
Bonča Ludovik.
Bratina Josip.
Brzin Dragotin.
Burnik Franc.
Gabrovšek Franc.

Jerin Alojzij.
(Kandare Franc.)
Kanduč Valentin.
Kunc Josip.
Makuc Franc.
Medica Milan.
Molka Viktor.
Orel Stanislav.
Pivk Štefan.
Podobnik Anton.
Prelovec Hinko.
(Punčuh Ludovik.)
Ranzinger Ignacij.
Šinkovec Viktor.
Tavzes Ivan.
Terpin Franc.
Teršar Josip.
Vončina Ferdinand.
Vončina Josip ml.
Vončina Josip st.

Privatist:
Kandare Franc.

E. Naznanilo o začetku šolskega leta 1911-12.

Šolsko leto 1911-12 se prične dne 19. septembra s skupno sv. mašo v cerkvi pri sv. Križu ob 8. uri dopoldne.

Za sprejem učencev veljajo te-le določbe:

a) Učenci, ki želijo **vstopiti v pripravljalni razred**, naj se oglase s svojimi starši ali njih namestniki **dne 15. septembra od 10. do 12. ure** osebno pri ravnatelju ter naj z rojstnim (krstnim) listom dokažejo, da so že izpolnili deveto leto svoje starosti ali ga še izpolnijo v letu 1911, nadalje, da so dovršili z dobrim uspehom vsaj 3. razred ljudskih šol. Čitati in pisati morajo znati slovensko in nemško. Sprejem bo za vse začasen; pri komur se bo razvidelo v prvih šestih tednih, da ne more uspevati, bo moral zapustiti pripravljalni razred.

b) Učenci, ki žele **vstopiti v I. razred**, naj se oglase s svojimi starši ali njih namestniki **dne 15. septembra od 8. do 10. ure** osebno pri ravnatelju ter naj z rojstnim (krstnim) listom dokažejo, da so že izpolnili deseto leto svoje starosti ali ga izpolnijo še v letu 1911. Oni, ki so doslej pohajali ljudsko šolo, naj se izkažejo z izpričevalom, obsegajočim rede iz veronauka, učnega jezika (slovenskega in nemškega) in računstva.

Vsi vnanji učenci se oglase lahko tudi pismeno, poslati jim je le pravočasno gori navedeni listini.

Sprejet je učenec v I. razred šele tedaj, ko je prebil z dobrim uspehom sprejemno izkušnjo.

Sprejemne izkušnje v I. razred se bodo vršile dne 16. septembra ob 9. uri dopoldne.

Ponavljati sprejemne izkušnje v istem letu ni dovoljeno.

Učenci, ki so bili sprejeti meseca julija v I. razred, naj pridejo šele k slovesni otvoritvi dne 19. septembra.

Tisti učenci, ki so dovršili z dobrim uspehom pripravljalni razred na državni realki v Idriji, prestopijo brez izkušnje v I. realčni razred. Oglase naj se z izpričevalom dne 15. septembra dopoldne.

c) **V vse ostale razrede** se bodo sprejemali učenci dne 18. septembra, in sicer: II.—IV. razr. dopoldne od 8. do 12., V.—VII. razr. pa popoldne od 2. do 5. ure. Učenci, ki so doslej obiskovali ta zavod, naj prineso zadnje šolsko izpričevalo; oni pa, ki vstopijo na zavod na novo, se morajo izkazati z rojstnim (krstnim) listom in z zadnjim šolskim izpričevalom, ki je na njem zaznamovan pravilno javljen odhod.

č) **Ponavljalne, dodatne in sprejemne izkušnje za višje razrede** se vrše 16. septembra.

d) **Vsak učenec plača pri vpisovanju** 2 K 10 h prispevka za učila, na novo vstopajoči pa še 4 K 20 h sprejemnine; nadalje je prispevati po 1 K za dijaško knjižnico in 40 h za igralno orodje.

e) Z ozirom na važnost dobrega stanovanja si pridržuje ravnateljstvo pravico, da sprejme le one učence, ki so na takem stanovanju, ki ga je odobril učiteljski zbor, ozir. ravnatelj. Zato naj ne sklepajo starši ali njih namestniki s stanodajalci nobene obvezne pogodbe, predno si niso dobili od ravnateljstva dovoljenja za dotično stanovanje.

f) **Redni pouk** se prične v sredo 20. septembra.

Dr. Stanislav Beuk,

c. kr. ravnatelj.

Zaznamek

znanstvenih člankov v dosedanjih izvestjih.

- L. 1901-2: Ustanovitev zavoda. Spisal ravnatelj Karel Pirc.
Slovenska pesem idrijskih rudarjev. Spisal Makso Pirmat.
- L. 1902-3: Kje naj postavimo mejo psihiškemu življenju v organski narodi? Spisal dr. S. Beuk.
Pripravniki tečaj v Idriji. Spisal Makso Pirmat.
Kratek popis novega realčnega poslopja. Spisal ravnatelj Karel Pirc.
- L. 1903-4: Začetni pouk v prostem risanju na realkah. Spisal Vinko Levičnik.
† Ivan Rode. Nektolog. Napisal M. Pirmat.
- L. 1904-5: † Ravnatelj Karel Pirc. Nektolog. Napisal dr. S. Beuk.
Bernoullijeva lemniskata. Spisal dr. S. Beuk.
Rudniško gledališče v Idriji. Spisal Makso Pirmat.
Govor ob stoletnici Schillerjeve smrti. M. Pirmat.
- L. 1905-6: Nekaj fizikalnih poizkusov. Spisal Julij Nardin.
Učni načrt za telovadbo v realkah. Napisal Iv. Bajželj.
- L. 1906-7: Radioaktiviteta in razpadanje atomov. Spisal Balt. Baebler.
- L. 1907-8: Mestna realka v Idriji 1901-1908. Napisal dr. S. Beuk.
Donesek k vprašanju o koncu sveta. Spisal Julij Nardin.
Praktiške vaje v kemiji. Spisal Balt. Baebler.
O domovini in naseljevanju južnih Slovanov. Poročal dr. Drag. Lončar.
Pozabljen pesnik (J. Cimperman). Sestavi E. Gangl.
- L. 1908-9: Integracija racionalnih ulomkovih funkcij. Spisal Ivo Tejkal.
Poljudna razlaga indukcijskega toka. Spisal J. Nardin.
- L. 1909-10: Varovalna barva in podobnost v živalstvu. Spisal dr. S. Beuk.
Nekaj poizkusov iz fizike. Spisal Julij Nardin.
Kristalizacija gipsa ob mikrokemični analizi. Spisal Kajetan Stranežky.
- L. 1910-11: O nevarnosti kemičnih poizkusov. Napisal B. Baebler.
Izpopolnjeno samodelno električno menjalo. Spisal Julij Nardin.

